

WYKAZY WYŚWIĘCONYCH W DIECEZJI PRZEMYSKIEJ W PIERWSZEJ POŁOWIE XVI WIEKU

Problematyka udzielania sakramentu święceń duchownych w średniowieczu budzi zrozumiałe zainteresowanie, chociaż samych zabytków dokumentujących tę czynność zachowało się niewiele. Najwcześniejsze spisy osób przyjmujących święcenia zachowały się w księgach czynności biskupów poszczególnych diecezji. Wskazuje na to przegląd badań, który przygotowała autorka nowego opracowania praskiej księgi wyświęconych z lat 1395-1416, Eva Doležalová¹. Wynika z niego, że najstarsze spisy osób dopuszczonych do stanu duchownego zachowały się w Anglii, Francji i Hiszpanii (XIII-XV wiek) oraz w Czechach (święcenia praskie)². Wszechstronne omówienie praskiej księgi wyświęconych zostało poprzedzone gruntownym studium tego specyficznego źródła. Przedstawiony został także sam rytuał udzielania święceń na poszczególne stopnie i wskazane atrybuty, które były niejako symbolem poszczególnej grupy kandydatów na duchownych³.

Istnienie spisu, obejmującego jedenaście osób wyświęconych na akolitę w 1480 roku przez biskupa krakowskiego Jana Rzeszowskiego, sygnalizował Zdzisław Pietrzyk⁴. Uwagę badaczy przyciągnęły też najwcześniejsze wykazy wyświęconych pochodzące z diecezji gnieźnieńskiej. Grupę około sześciuset osób, które przyjęły święcenia kapłańskie w latach 1482-1493 z rąk biskupa Zbigniewa Oleśnickiego, omówił Jacek Wiesiołowski⁵. Odrębne opracowanie poświęcone wyświęconym przez tegoż biskupa zakonnikom, przygotował też Krzysztof Kaczmarek⁶.

¹ E. DOLEŽALOVÁ, *Svěcenci pražské diecéze 1395-1416*, Praha 2010.

² Wydał je A. PODLAHA, *Liber ordinationum cleri 1395-1416*, Praha 1922. Autorka omawia też wcześniejsze wydawnictwo: *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidiocesim VIII-X* (Praha 1889), przygotowane przez J. EMLERA, E. DOLEŽALOVA, dz. cyt., s. 18.

³ Rytuał zachował się w *Liber Pontificale* Albrechta ze Szternberku. Na przykład wyświęcany na stopień najniższy (ostiarius) otrzymywał symboliczne klucze od świętyni, lektorowi przekazywano księgę perykop, a egzorcycie-księgę z niezbędnymi dla odprawiania egzorcyzmów modlitwami, E. DOLEŽALOVÁ, dz. cyt., s. 43-47.

⁴ *Księgi egzaminów do święceń w diecezji krakowskiej z lat 1573-1614*, oprac. Z. PIETRZYK, Kraków 1991, s. 26.

⁵ J. WESIOŁOWSKI, *Środowiska kościelne i kultura*, w: *Kultura Polski średniowiecznej XIV-XV wieku*, pod red. B. GEREMKA, Warszawa 1997, s. 256-265.

⁶ K. KACZMAREK, *Zakonnicy na wykazach święconych z księgi arcybiskupa gnieźnieńskiego Zbigniewa Oleśnickiego (1482-1493)*, w: *Wielkopolska-Polska-*

Interesujące informacje odnalazł Andrzej Radzimiński w piętnastowiecznym rękopisie przechowywanym w bibliotece w Uppsali, znanym jako *Formularius pro novellis notariis in curia dominorum Episcoporum*. Jest to formularz dokumentów przeznaczony dla młodych notariuszy zatrudnianych na dworach biskupich⁷. Większość zamieszczonych w formularzu dokumentów dotyczyło biskupstw pruskich: chełmińskiego, warmińskiego, sambijskiego oraz pomezjańskiego. Wśród nich znalazły się także dokumenty spraw związanych z udzielaniem święceń przez poszczególnych biskupów diecezjalnych. Taką informacją jest, że w diecezji warmińskiej była prowadzona specjalna księga święceń już w 1400 roku. Wpisywano do niej informacje o przyjmowaniu święceń przez duchownych, o osobach, które polecały ich biskupom oraz prowizorach zapewniających im utrzymanie⁸. Pierwsze wykazy wyświęconych w diecezji warmińskiej z trzeciej dekady XVI wieku odnalazł Andrzej Kopiczko⁹.

Święcenie, czyli „akt uroczysty, mocą którego przelewa się na przyjmującego zdolność pełnienia czynności duchownych, w szczególności sprawowania sakramentów” umożliwia poznanie praw i obowiązków duchownych wynikających z ich stanowiska hierarchicznego. Edward Rittner, autor wydanego przed stu laty podręcznika, z którego zaczerpnięto powyższą definicję, wymienił i scharakteryzował prawne wymogi oraz warunki, które winni spełniać zarówno przyjmujący, jak też udzielający święceń. W grupie okoliczności uniemożliwiających wejście do stanu duchownego znalazło się m. in. nieprawe urodzenie, ułomność fizyczna bądź choroba uniemożliwiająca w przyszłości sprawowanie funkcji (*defectus corporis*), niedostateczny wiek i wykształcenie, brak tzw. łagodności chrześcijańskiej (*defectus perfectae lenitatis*), także brak niezawisłości (*defectus libertatis*)¹⁰.

Szczegółowe studium poświęcone ceremoniałowi święceń przygotował przed ponad półwieczem ks. Edward Górski. Nadal jest to jedyne w literaturze polskiej opracowanie omawiające nie tylko poszczególne stopnie święceń i wymogi, które winni spełniać kandydaci, ale opisujące pełny ceremoniał ich udzielania¹¹.

Czechy. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Bronisławowi Nowackiemu, Poznań 2009, s. 297-315.

⁷ A. RADZIMIŃSKI, *Piętnastowieczny formularz z Uppsali jako źródło do badania dziejów kościoła w państwie Zakonu Krzyżackiego w Prusach*, w: *Aetas media aetas moderna. Studia ofiarowane profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa 2000, s. 231-246.

⁸ Tamże, s. 28-239.

⁹ A. KOPICZKO, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1525-1621*, cz. 1, Olsztyn 2000, s. 73-81.

¹⁰ E. RITTNER, *Prawo kościelne katolickie*, Lwów 1912, s. 90 -110.

¹¹ E. GÓRSKI, *Święcenia niższe i wyższe. Studium liturgiczno-historyczne*, Sandomierz 1954.

Na święcenie jako ważny, obok beneficjum, element stratyfikacji duchowieństwa wskazywał Antoni Gąsiorowski. Analizując najstarsze wykazy wyświęconych w diecezji kujawskiej objaśnił m. in. kryteria objęcia beneficjum plebańskiego, procedurę udzielania święceń na poszczególne stopnie, wymagane odstępy czasowe pomiędzy nimi oraz terminy, w których można było dokonać święceń¹². Pełniejszego omówienia doczekał się też wykaz duchownych z księgi czynności biskupów kujawsko-pomorskich przechowywanej w Archiwum Archidiecezjalnym we Włocławku¹³.

Wykazy osób wyświęconych kryją w sobie bogactwo informacji, często bowiem obejmują szeregowie duchowieństwo, nieobecne w badaniach grup kanonickich, katedralnych i kolegiackich. Można wyczytać, z jakich kręgów się wywodzili, dokąd byli kierowani, aby pełnić Bożą służbę i kto odpowiadał za materialną stronę tej służby. Ważne jest to tym bardziej, że do święceń mogły przystąpić osoby pochodzące z różnych, nieraz bardzo odległych miejscowości, pod warunkiem posiadania odpowiedniej zgody od swojego biskupa diecezjalnego. Wymóg ten, usankcjonowany w statutach biskupa Mikołaja Trąby, był niezbędny, potwierdzał bowiem, że kandydat do święceń jest dobrych obyczajów, odpowiedniego wieku, posiada wiedzę, jest prawego pochodzenia i posiada stałe kościelne beneficjum, patrymonium lub wystarczającą prowizję¹⁴.

Na źródłową wartość zachowanych wykazów wyświęcanych duchownych wskazywał ks. Jan Kracik. Przeanalizował zagadnienia terminologiczne oraz tzw. *tempora ordinationis*¹⁵. Zagadnienie liczebności duchowieństwa, warunków dochodzenia do święceń oraz miejsca duchownych w danym środowisku społecznym badał też Eugeniusz Wiśniowski¹⁶. Podstawę źródłową jego badań stanowiła księga święceń diecezji płockiej z lat 1514-1530 przechowywana w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossoliń-

¹² A. GAŚIOROWSKI, *Święcenia w diecezji kujawskiej na przełomie XV i XVI wieku*, „Roczniki Historyczne” (2001, t. 67, s. 79-104.

¹³ W. KUJAWSKI, *Wykazy święconych z najstarszej księgi akt działalności biskupów włocławskich Kurozwęckiego i Przerębskiego - lata 1496-1511*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (1999), t. 72, s. 23 – 112; A. GAŚIOROWSKI: *Święcenia w diecezji kujawskiej*, t. 67, s. 79- 104.

¹⁴ J. ZUBKA, *Tytuł kanoniczny do święceń dla duchowieństwa świeckiego w szczególności służby diecezji*, Lublin 1935, s. 116-117.

¹⁵ J. KRACIK, *Księgi święceń i konsekracji jako źródło historyczne*, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” (1981), t. 119, s. 216-222.

¹⁶ E. WIŚNIEWSKI, *Liczebność duchowieństwa diecezjalnego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XVI wieku*, „Roczniki Humanistyczne” (1968), t. 16, z. 2, s. 45-46 oraz *Duchowni święceni w roku 1515 w świetle płockiej księgi święceń*, tamże, (1986), t. 34, s. 507-512.

skich we Wrocławiu. W oparciu o tę księgę nowoczesne opracowanie zagadnienia święceń zakonników przygotował Krzysztof Kaczmarek¹⁷.

Święcenia duchownych w drugiej połowie XVI wieku, a więc w dobie reform potrydenckich, mają bogatszą literaturę. Próbę omówienia zmienionego systemu rekrutacji duchowieństwa, polegającego głównie na podniesieniu poziomu wykształcenia i stanu moralnego w odniesieniu do diecezji krakowskiej podjął przed laty Jan Kracik¹⁸. Jednakże przedmiotem jego zainteresowania była przede wszystkim historia krakowskiego seminarium duchownego. Więcej informacji znalazło się w edycjach wykazów osób wyświęconych w diecezjach krakowskiej i gnieźnieńskiej, przygotowanych przez Zdzisława Pietrzyka¹⁹. Z tego okresu pochodzą też informacje zebrane przez J. Jarošową o święceniach udzielonych przez Antonina Brusa arcybiskupa Pragi w latach 1561-1580²⁰. Wśród duchownych wyświęconych wówczas w Pradze znaleźli się także klerycy z diecezji krakowskiej (12), gnieźnieńskiej (4), płockiej (3), poznańskiej (6) i wrocławskiej (64)²¹.

Zagadnienie najwcześniejszych święceń kapłańskich i diakońskich w diecezji przemyskiej nie było dotąd omawiane. Wprawdzie istnienie imiennych wykazów duchownych, wyświęcanych na poszczególne stopnie przez biskupa Macieja Drzewickiego, sygnalizował Henryk Rybus, ale były to informacje skąpe i miejscami nieściśle²². O wyświęconych w 1529 roku akolitach wspominał ks. Tadeusz Śliwa²³. Poza tym brak jest wzmianek w literaturze. Na pewno wynika to z braku źródeł, głównie ksiąg czynności

¹⁷ K. KACZMAREK, *Święcenia zakonników w diecezji płockiej w pierwszej połowie XVI wieku*, „Roczniki Historyczne” (2012), t. 77, s. 103-148.

¹⁸ J. KRACIK, *Potrydencki system rekrutacji duchowieństwa w diecezji krakowskiej XVI-XVIII wieku*, „Analecta Cracoviensia” (1978), t. 10, s. 471-493.

¹⁹ *Księga egzaminów do święceń w diecezji gnieźnieńskiej z lat 1563-1603*, wstęp i oprac. Z. PIETRZYK, Kraków 2009.

²⁰ J. JAROŠOVA, *Knihy svęcenců obnoveného pražského arcibiskupstvi z druhé poloviny 16. století*, „Sborník Národního Muzea v Praze” (1970), t. 15.

²¹ Tamże, s. 68-69.

²² H. RYBUS, *Prymas Maciej Drzewicki. Działalność kościelna w diecezji przemyskiej (1504-1514)*, Warszawa 1968 oraz *Dziennik Macieja Drzewickiego*, wyd. H. RYBUS, w: *Dwa źródła do biografii Macieja Drzewickiego*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (1957), t. 3, z. 2, s. 321-370. Zapis święcenia z 28 II 1506 roku, których bp Maciej Drzewicki udzielił w Lublinie *de licentia* biskupa krakowskiego (Jana Konarskiego), wydawca zinterpretował, że miały miejsce w Krakowie i zostały udzielone wspólnie przez obu biskupów.

²³ T. ŚLIWA, *Duchowieństwo parafialne diecezji przemyskiej w połowie XVI wieku*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (1968), t. 15, z. 4, s. 62, przypis 4.

ordynariuszy przemyskich, które wędrując wraz z ordynariuszem po diecezji i kraju, zapewne uległy rozproszeniu²⁴.

Biskupstwo przemyskie, utworzone bullą *Debitum pastoralis officii* z 13 lutego 1375 roku przez papieża Grzegorza XI, a uposażone przez królową Węgier i Rusi, Marię, było od początku narażone na problemy pogranicza etnicznego i wyznaniowego. Powierzono je Erykowi z Winsen, który wkrótce po objęciu funkcji powołał kapitułę katedralną, określił jej obowiązki i uposażenie. W chwili jego śmierci (1391) ustalone były w zasadzie obszar i granice diecezji. W tych granicach znalazły się m. in. Brzozów i Krosno, miasta, w których przygotowano rezydencje biskupie. Następcy Eryka: Maciej z Sandomierza, Janusz z Lubienia, Piotr z Chrzastowa i Mikołaj z Błażejowic, kierujący kolejno diecezją przez pierwsze sto lat, pracowali nad umocnieniem nowego organizmu kościelnego, pozostając na miejscu i rezygnując z bardziej lukratywnych posad na królewskim dworze. Niestety, nie zachowały się księgi ich czynności.

Położenie geograficzne diecezji nie sprzyjało wypełnianiu zadań duszpasterskich. Narażona w kolejnych wiekach na ustawiczne niszczenia wskutek najazdów tatarskich, nie stanowiła atrakcyjnego miejsca dla hierarchów kościelnych. W ostatnim ćwierćwieczu XV wieku funkcję biskupa przemyskiego sprawowało aż sześciu biskupów: Andrzej z Oporowa (1479-1481, wcześniej, od 5 X 1476 roku – administrator diecezji), Piotr z Bnina (1481-1483), Jan Kazimierski (1484-1485), Jan z Targowisk (1486-1492), Mikołaj z Krajowa (1493-1498) i Andrzej Boryszewski (1498-1501, następnie do 1503 – administrator diecezji). Biskup-nominat Jan Brandys zrezygnował z biskupstwa przed jego objęciem (1492). Cechą charakterystyczną tego okresu był krótki, ledwie kilkuletni okres pozostawania na biskupstwie. Dla pierwszych trzech były to niespełna dwa lata, po około pięć lat kierowali diecezją Jan z Targowisk i Mikołaj z Krajowa²⁵.

Diecezja przemyska była pod względem powierzchni jedną z najmniejszych w kraju. Jej powierzchnia zajmująca nieco ponad 18 000 km kwadratowych stawiała ją na czternastym miejscu wśród siedemnastu diecezji dawnej Polski. Jednak jej zachodnie położenie w ramach metropolii lwowskiej i bezpośrednie sąsiedztwo z etnicznymi ziemiami polskimi decy-

²⁴ Więcej na temat „kancelarii wędrującej” jednego z biskupów przemyskich, A. ŁOSOWSKA, *Kancelaria biskupa Jana z Targowisk (1486-1492)*, w: *Urzędy państwowe, organy samorządowe i kościelne oraz ich kancelarie na polsko-ruskim pograniczu kulturowym i etnicznym w okresie od XV do XIX wieku*, pod red. H. GMITERKA I J. ŁOSOWSKIEGO, Kraków 2010, s. 439-472.

²⁵ Księga rejestrująca ich czynności przechowywana jest w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu, jako *Acta actorum consistorii episcopalis Premisliensis Joannis de Targowiska et Nicolai Krajewski episcoporum Premisliensium ex annis 1486-1497*, nr 5.

dowały w znacznej mierze o silnych związkach kulturowych z Koroną. Niektórzy historycy postrzegali nawet diecezję za swego rodzaju pomost między Małopolską a pozostałymi terenami Rusi Czerwonej²⁶.

U progu XVI wieku biskupstwo przemyskie powierzono podkanclerzemu Maciejowi Drzewickiemu, który rozpoczął etap w dziejach diecezji, kiedy ordynariusze, zajmując wysokie stanowiska państwowe, bywali w Przemyślu okazjonalnie, lub zgoła wcale. Maciej Drzewicki (1504-1513) odwiedził diecezję cztery razy, Piotr Tomicki (1514-1520), Rafał Leszczyński (1520-1523) i Andrzej Krzycki (1523-1527) tylko raz. Nieco dłużej pozostawał tu Jan Karnkowski (1527-1531), ale wybór na biskupstwo włocławskie spowodował również jego wyjazd z Przemyśla. Czynności tych ordynariuszy (bez Piotra Tomickiego) rejestruje księga założona w 1505 roku w Krakowie, zanim biskup-elekt Maciej Drzewicki objął formalnie diecezję.

Przechowywana w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu papierowa księga o sygnaturze 12, o wymiarach 29,5x 19,5 cm została zinwentaryzowana jako *Acta actorum consistorii episcopalis Premisliensis ex annis 1505-1529. Acta sive regestrum actorum causarum publicarum coram R.D. Joanne Karnkowski episcopo Premisliensi conscripta 1529-1536*. Jest typowym wytworem kancelarii biskupiej, na co wskazuje oryginalny tytuł (...) *Acta acticata coram Reverendissimo patre et domino Mathia Dei gratia episcopo Premisliensi* (...), uzupełniony dopiskiem *Liber octavus episcopatus* oraz rysunkiem księżycy w nowiu z wizerunkiem ludzkiej twarzy w dolnej części pierwszej karty. Rysunek opatrzono słowami *Luna perfecta*²⁷.

Księga składa się ze 144 kart, a nie 133, jak podano w opisie inwentarzowym. Od karty 56. pojawia się, naniesiona współcześnie, podwójna paginacja i tak obok numeru 56 pojawił się 59, a karta 90. otrzymała numer 102. W przytoczonym opisie inwentarzowym zaznaczono też, że jest jedna niezapisana karta (nr 91), tymczasem niezapisane są również karty: 85v, 88-88v, 105-105v. W księdze znajdują się wpisy z lat: 1505-1512 (k. 1- 81v, czasy biskupa Macieja Drzewickiego), 1525 (k. 82-86v, pobyt w diecezji biskupa Andrzeja Krzyckiego) oraz 1529 i 1531 (k. 89-104v, 106-130, czasy biskupa Jana Karnkowskiego). Na ostatnich kartach księgi wpisano transumpty przywilejów niektórych parafii. Wpisy wniesiono w latach 1531, 1533 i 1536, a więc już po opuszczeniu diecezji przez biskupa Jana.

²⁶ W. MÜLLER, *Organizacja terytorialna diecezji przemyskiej w okresie przed-rozbiorowym (1375-1772)*, „Nasza Przeszłość” (1976), t. 46, s. 29-35.

²⁷ Natomiast w księdze nr 10, utworzonej w 1927 roku przez ks. Jana Kwolka, archiwariusza przemyskiego, poprzez wydzielenie jej z oryginalnej księgi nr 7, znajduje się wizerunek słońca, także z obliczem ludzkim. Rysunek został opatrzony napisem *Sol iusticiae* i adnotacją poniżej *Liber septimus*, przy czym słowo *septimus* zostało nadpisane nad zamazanym słowem *quartus*.

Biskup Maciej Drzewicki otrzymał biskupstwo przemyskie 11 stycznia 1505 roku²⁸, ale w diecezji pojawił się dopiero pod koniec listopada tego roku. Przebywał w Przemyślu zaledwie tydzień i udał się do rezydencji biskupów w Brzozowie²⁹. Tu, 20 grudnia 1505, wyświęcił na prezbiterów Kaspra z Krasnegostawu oraz brata Tomasza z przemyskiego zakonu dominikanów. Oprócz tego trzy osoby uzyskały stopień subdiakona i trzydzieści osiem – akolity. Dwa dni później, 22 grudnia, biskup opuścił Brzozów i powrócił do Przemyśla, aby odbyć uroczysty ingres w katedrze³⁰.

Pobyty biskupa Macieja Drzewickiego w Przemyślu nie trwał długo. 31 grudnia notariusz odnotował przybycie dworu do Radymna i pobyt do niedzieli 4 stycznia 1506 roku. Dwa dni później biskup uczestniczył w sesji kapituły generalnej³¹. Wkrótce udał się do Lublina, gdzie zbierał się sejm walny³². Do Lublina dotarł 11 stycznia, w przeddzień przybycia z Litwy króla Aleksandra. 28 lutego, działając *de licentia* biskupa krakowskiego Jana Konarskiego, udzielił święceń 73 osobom: 41 akolitom, 25 na subdiakonom, 4 diakonom i 3 prezbiterom³³.

Prawdopodobnie 21 marca wyjechał z Lublina, kierując się do swojej diecezji. 22 marca zatrzymał się w Kraśniku, dokonując poświęcenia kościoła parafialnego³⁴, a 26 marca, w czwartek, dotarł do Radymna³⁵. Najprawdopodobniej w sobotę, 28 marca, wyświęcił sporą grupę duchownych:

²⁸ Zapisał to krótko w prowadzonym przez siebie dzienniku, *Consecratus sum in episcopum Premisliensem in Urbe*, zob. H. RYBUS, *Dziennik Macieja Drzewickiego*, s. 341. Więcej na temat prowadzonego przez biskupa dziennika, tamże, s. 327-330.

²⁹ 3 XII *In Brzozow ingressus sum*, tamże, s. 342.

³⁰ W dzienniku zapisał: 22 XII *De Brzozow exivi*. 23 XII *Premisliam ingressus sum*, tamże, s. 342.

³¹ Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu (dalej: APP), *Conclusiones capituli ex annis 1443-1536*, k. 65v. Już 11 stycznia, w Lublinie, kancelaria biskupia przyjmowała wpisy, AAP, *Acta actorum consistorii episcopalis Premisliensis* (dalej: ACC), nr 12, k. 17v.

³² Sejm walny w Lublinie został zwołany na 6 stycznia i obradował do 18 marca 1506 roku, *Akta Aleksandra (1501-1506)*, wyd. F. PAPÉE, Kraków 1927, s. 508, nr 301; s. 529, nr 317.

³³ A. ŁOSOWSKA, *Duchowni wyświęceni w Lublinie przez biskupa przemyskiego Macieja Drzewickiego (28 II 1506)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (2013), t. 100 (Jubileuszowy), s. 245-264.

³⁴ W 2009 roku, podczas remontu kościoła, odnaleziono w ołtarzu głównym puszkę, a w niej dwa pergaminowe zabytki, akt poświęcenia kościoła i nadania odpustu, D. SZULC, E. ZIELIŃSKA, *Depozyt znaleziony w ołtarzu kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Kraśniku*, w: *Między tekstem a znakiem. Prace ofiarowane Profesor Barbarze Trelińskiej w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, pod red. A. JAWORSKIEJ I S. GÓRZYŃSKIEGO, Warszawa 2013, s. 231-249.

³⁵ *Dziennik Macieja Drzewickiego*, s. 343.

23 akolitów, 9 subdiakonów i 14 diakonów, a w środę (1 kwietnia) sprawował sądy³⁶. Potem udał się do Przemyśla, gdyż zbliżała się Wielkanoc, a więc czas, kiedy biskup winien być w swojej diecezji. W Wielką Sobotę, 11 kwietnia, w katedrze przemyskiej wyświęcił 32 osoby: 3 subdiakonów, 10 diakonów i 19 prezbiterów.

Pobyt biskupa Macieja Drzewickiego w stolicy diecezji nie trwał długo. Już 20 kwietnia 1506 roku widzimy go ponownie w Radymnie, a tydzień później (27 kwietnia) w rezydencji brzozowskiej. Pozostał tu co najmniej do 6 czerwca i w miejscowym kościele parafialnym udzielił święceń subdiakonu bratu Pawłowi, bernardynowi z Przeworska, diakonatu – bratu Stanisławowi z klasztoru franciszkanów przemyskich oraz prezbiteratu ośmiu osobom. Od połowy sierpnia 1506 roku biskupa nie było w diecezji.

Kolejny raz biskup ordynariusz odwiedził Przemyśl dopiero w 1511 roku i wtedy udzielił święceń akolitu 39 osobom. Pisarz nie zapisał ani miejsca udzielenia święceń, ani dokładnej daty. Wiadomo jednak, że biskup przebywał w Przemyślu od 31 października 1511 roku, a do Krakowa powrócił 11 grudnia (czwartek)³⁷, a więc jego pobyt w diecezji trwał około pięciu tygodni. Nie mógł skorzystać z wyznaczonej prawem na święcenia „suchej soboty” po św. Łucji, ponieważ w tym czasie był już w Krakowie, a więc uroczystość musiała być wcześniej. Niewiele wyjaśnia analiza wpisów poprzedzających wykaz duchownych, ponieważ zostały sporządzone w 1510 roku i są transumptami wcześniejszych przywilejów.

Czy zatem święcenia mogły odbyć się w sobotę tuż przed wyjazdem z Przemyśla (6 grudnia), czy raczej w sobotę przed rozpoczęciem synodu diecezjalnego? Za tym drugim terminem przemawia fakt, że na karcie 71v, bezpośrednio pod imieniem ostatniego z wyświęconych, znajduje się data i informacja o synodzie³⁸. Została wpisana 21 listopada (w piątek), a synod rozpoczął się w niedzielę, która wypadła 23 listopada (choć pisarz zapisał, że było to 22). Tak więc 22 listopada wypadła sobota i jest wysoce prawdopodobne, że właśnie wtedy biskup udzielił omawianych święceń. Tę datę przyjmujemy³⁹.

³⁶ AAP, AAC, nr 12, k. 22-23.

³⁷ *Dziennik Macieja Drzewickiego*, s. 359.

³⁸ *Anno Domini Millesimo quingentesimo undecimo, die Solis, vigesima prima mensis Novembris in Ecclesia Cathedrali Premisliensi santa Sinodus dyocesana fuit celebrata...*, AAP, AAC, nr 12, k. 71v.

³⁹ Wydawca statutów synodów przemyskich, Jakub Sawicki, analizując niespójność dat między piątkiem a niedzielą (21-23 XI 1511 r.) sugerował nawet możliwość używania na początku XVI wieku przez notariuszy kurii biskupiej przemyskiej jakiegoś błędnego kalendarza, *Concilia Poloniae. Źródła i studia krytyczne*, t. 8, *Synody diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego i ich statuty*, Wrocław 1955, s. 25-27.

Po raz ostatni biskup Drzewicki przebywał w Przemyślu w okresie od 13 września do 1 października 1512 roku. W sobotę po Podwyższeniu Krzyża, czyli 18 września, w katedrze przemyskiej udzielił święceń 50 akolitom, jednemu subdiakonowi, trzem diakonom i czterem prezbiterom. Potem, już na stałe, opuścił Przemyśl. W drodze do Krakowa zatrzymał się na krótko w Rzeszowie (4-5 X) i 8 października dotarł na miejsce⁴⁰.

Nie zachowały się żadne informacje o święceniach duchownych w diecezji aż do sierpnia 1529 roku, kiedy Jan Karnkowski, od 1527 roku biskup przemyski, wyświęcił w Brzozowie na akolitę 32 osoby, a we wrześniu tego roku, w Radymnie, łącznie na wszystkie stopnie 25 osób. Ostatni zachowany spis wyświęconych pochodzi z kwietnia 1531 roku. Wtedy w katedrze przemyskiej, z rąk biskupa Jana Karnkowskiego, święcenia otrzymało czterech diakonów i 15 prezbiterów. Jan Karnkowski, biskup przemyski w okresie od 29 VI 1527 do 4 VIII 1531, urodzony w Żmigrodzie w województwie ruskim, znał dobrze miejscowe stosunki społeczne i narodowościowe. Studiował w Krakowie i Padwie, co miało wpływ na jego dobre stosunki z dworem królewskim Zygmunta Starego i Bony, ale nie przełożyło się na powierzenie mu eksponowanych stanowisk. Przed objęciem biskupstwa przemyskiego był kanonikiem krakowskim, poznańskim, skalbierskim i u św. Jerzego na Wawelu. Z Przemyśla przeszedł na biskupstwo włocławskie⁴¹, ale wcześniej czterokrotnie dokonał święceń duchownych (dwukrotnie w niedzielę).

Według prawa kanonicznego święcenia duchownych powinny odbywać się w sześć sobót w roku, cztery w kwartalne suche dni (*Quatuor Tempora*) oraz w sobotę *Sitientes* (przed Niedzielą Męki Pańskiej) i Wielką Sobotą. Dopuszczano możliwość święceń także w inne dni świąteczne (*extra temporum*)⁴², jednak trudno zgodzić się z tezą Eugeniusza Wiśniowskiego, że udzielano święceń w zasadzie przez cały rok⁴³. W Przemyślu, w 1529 roku, biskup Jan Karnkowski udzielił dwukrotnie święceń w niedzielę (8 VIII i 5 IX) i były to święcenia akolitu. Udzielanie święceń w niedzielę i tylko na najniższy stopień zdarzały się również w innych diecezjach polskich⁴⁴.

Według zachowanych wykazów w diecezji przemyskiej wyświęcono łącznie 298 osób. Dane pochodzą z sześciu lat (1505, 1506, 1511, 1512, 1529 i 1531). Najwięcej, bo 193 duchownych, przyjęło święcenia niższe, jest to jednak zjawisko obserwowano także w innych diecezjach. Nie udało się

⁴⁰ *Dziennik Macieja Drzewickiego*, s. 361.

⁴¹ W. URBAN, *Karnkowski Jan*, w: PSB, t. 12, s. 74-76.

⁴² E. GÓRSKI, dz. cyt., s. 5.

⁴³ E. WIŚNIEWSKI, *Duchowni święceni w roku 1515*, s. 509.

⁴⁴ A. GAŚSIOROWSKI, dz. cyt., s. 81; E. DOLEŽALOVÁ, dz. cyt., s. 30-31; K. KACZMAREK, *Święcenia zakonników*, s.138.

ustalić, jak duża ich część przyjęła później święcenia wyższe, ale wydaje się, że to spośród tej grupy wywodziła się największa część duchownych, którzy pełnili funkcje pomocnicze w parafiach. Badania nad liczebnością kleru w diecezji przemyskiej, przeprowadzone dla połowy XVI wieku przez ks. Tadeusza Śliwę, wskazują, że w tym czasie pracowało na terenie diecezji około 230 duchownych. W liczbie tej uwzględniono obsadę około 170 kościołów, członków kapituły katedralnej, wikariuszy, mansjonarzy, notariuszy kapituły i konsystorza, rektora szkoły katedralnej, członków kapituły kolegiackiej w Jarosławiu i kilku jej wikariuszy, wreszcie kapelanów i notariuszy dworu biskupiego oraz duchownych zajmujących beneficja proste⁴⁵.

Badania przeprowadzone dla diecezji krakowskiej i dla okresu po reformie trydenckiej wskazują na zjawisko zatrudniania w charakterze sług kościelnych, nauczycieli szkół parafialnych, organistów bądź kantorów osób, które nie uzyskały święceń wyższych⁴⁶. W dużej mierze wynikało to z faktu samowolnych migracji kleru, zarówno w ramach diecezji, jak też poza jej granicami. Przyczyny takich migracji omówił niegdyś Kazimierz Nasiłowski, wskazując, że wędrowali po kraju nie tylko duchowni niższych święceń, ale w równym stopniu kler świecki i zakonny posiadający święcenia wyższe. W grupie tej bywały osoby, które nie posiadając żadnych święceń, podszywali się pod miano duchownych⁴⁷. Zjawisko przyjmowania obcych duchownych bez sprawdzenia ich pochodzenia i powodów opuszczenia własnej diecezji, omawiał też Eugeniusz Wiśniowski⁴⁸. O poziomie moralnym duchowieństwa przemyskiego i o próbach jego zdyscyplinowania poprzez uchwały synodów diecezjalnych pisał przed laty ks. Tadeusz Śliwa. Przytaczał też przykłady prezentowania na stanowiska kościelne osób, które nie nadawały się do służby Bożej, czasami nawet nie posiadali święceń⁴⁹. Brak źródeł, przede wszystkim akt wizytacji, uniemożliwia weryfikację powyższych ustaleń w odniesieniu do analizowanej grupy duchownych wyświęconych przez biskupów przemyskich, Macieja Drzewickiego i Jana Karnkowskiego. Skąpe informacje, sprowadzające się jedynie do podania miejsca pochodzenia i imienia ojca akolity, to za mało, aby bezbłędnie zidentyfikować nawet taką osobę, która pojawia się w źródłach w charakterze plebana.

Niewątpliwie pewną barierę na drodze do święceń subdiakonatu, diakonatu i prezbiteratu stanowił brak odpowiednich kwalifikacji, czyli ko-

⁴⁵ T. ŚLIWA, dz. cyt., s. 61.

⁴⁶ *Księgi egzaminów do święceń w diecezji krakowskiej*, s. 9.

⁴⁷ K. NASIŁOWSKI, *Samowolne migracje kleru w świetle polskiego prawa kościelnego przed soborem trydenckim*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” (1959), t. 11, z. 1, s. 10-11.

⁴⁸ E. WIŚNIEWSKI, *Parafie w średniowiecznej Polsce. Struktura i funkcje społeczne*, Lublin 2004, s. 88-89.

⁴⁹ T. ŚLIWA, dz. cyt., s. 72-74

nieczność zdania odpowiednich egzaminów. Winien on być złożony przed archidiakonem i wobec proboszcza parafii, z której pochodził kandydat do święceń. Po jego złożeniu kandydat otrzymywał zaświadczenie o pochodzeniu, moralności i umiejętnościach praktycznych. W przypadku, kiedy kandydat zamierzał przystąpić do święceń poza swoją diecezją, winien mieć stosowne pozwolenie od biskupa⁵⁰. Niestety, w Przemyślu, nie natrafiono na takie dokumenty, jakkolwiek przy wielu duchownych widnieje adnotacja, *de licentia sui ordinarii*, co oznacza, że takie dokumenty istniały.

Poniżej przedstawiono zestawienie wyświęconych w diecezji przemyskiej z podziałem na lata i poszczególne stopnie.

Tab. 1. Duchowni wyświęceni w poszczególnych latach przez biskupów Macieja Drzewickiego i Jana Karnkowskiego (ogółem)

Stopień	1505 Brzozów	1506 Brzozów Przemyśl Radymno	1511 Przemyśl	1512 Przemyśl	1529 Brzozów Radymno	1531 Przemyśl	Razem
akolici	33	23	39	49	49	0	193
subdiakoni	3	13	0	1	9	0	26
diakoni	0	25	0	3	0	4	32
prezbiterzy	2	26	0	4	0	15	47
Razem	38	87	39	57	58	19	298

Interesującym zagadnieniem jest pochodzenie terytorialne wyświęconych duchownych. Spośród 193 osób, które przyjęły święcenia akolity, większość (180) pochodziła z diecezji przemyskiej, dziesięć osób z diecezji krakowskiej, dwie z lwowskiej i jedna z chełmskiej. Wśród subdiakonów dziewiętnastu pochodziło z diecezji przemyskiej, czterech z krakowskiej, dwóch z poznańskiej i jeden z lwowskiej. Święcenia diakonatu otrzymało łącznie trzydziestu dwóch subdiakonów, przy czym jedenastu pochodziło z diecezji przemyskiej, pięciu z gnieźnieńskiej, po czterech z krakowskiej i poznańskiej, po trzech z chełmskiej i lwowskiej oraz dwóch z płockiej. Nieco więcej, bo czterdzieści siedem osób, przyjęło święcenia prezbiteratu. Wśród nich osiemnastu pochodziło z diecezji przemyskiej, dwunastu z krakowskiej, sześciu z gnieźnieńskiej, czterech z poznańskiej, po trzech z chełmskiej i lwowskiej oraz jeden z płockiej.

Wśród duchownych wyświęconych przez obu biskupów przemyskich można wyodrębnić grupę osób, które przyjęły święcenia na więcej niż jeden stopień. Antoni Gąsiorowski przypomniał, że jeszcze w V wieku przestrzegano przepisu, że należało przynajmniej przez pięć lat posiadać święce-

⁵⁰ I. SKIERSKA, *Pleban w późnośredniowiecznej Polsce*, w: *Kolory i struktury średniowiecza*, pod red. W. FAŁKOWSKIEGO, Warszawa 2004, s. 162-163; E. DOLEŽALOVÁ, dz. cyt., s. 34-35.

nia niższe, aby móc przystąpić do święceń wyższych. Należało więc być przez pięć lat akolita, kolejne pięć subdiakonem, tyle samo diakonem i dopiero wtedy kapłanem⁵¹. Jednak z biegiem lat przestano zwracać uwagę na ten przepis. Podobnie było w diecezji przemyskiej i na początku XVI wieku dokonywano święceń na wyższy stopień już po upływie kilku, czasem zaledwie dwóch tygodni, jeżeli akurat tak układał się kalendarz czynności biskupa. Zapewne wpływał na to fakt, że biskupi przemyscy, z racji swoich obowiązków państwowych, rzadko rezydowali w Przemyślu, dlatego starano się korzystać z każdego ich pobytu.

Tab. 2. Duchowni wyświęceni przez biskupów Macieja Drzewickiego i Jana Karnkowskiego na więcej niż jeden stopień (w układzie chronologicznym)*

Wyświęcony	Akolitat	Subdiakoniat	Diakoniat	Prezbiterat
Michał ze Strzeszkowic, s. Macieja	?	20 XII 1505 (Brzozów)	28 II 1506 (Lublin)	11 IV 1506 (Przemyśl)
Mikołaj z Krosna, s. Marcina		jw.	jw.	jw.
Maciej z Nowego Miasta, s. Jana	20 XII 1505 (Brzozów)	28 III 1506 (Radymno)	11 IV 1506 (Przemyśl)	6 VI 1506 (Brzozów)
Andrzej z Przeworska, s. Jakuba	jw.	28 II 1506 (Lublin)	28 III 1506 (Radymno)	11 IV 1506 (Przemyśl)
Jakub z Jarosławia, s. Walentego	jw.	28 III 1506 (Radymno)	11 IV 1506 (Przemyśl)	6 VI 1506 (Brzozów)
Feliks z Harty, s. Mikołaja	jw.	?	jw.	jw.
Feliks, franciszkanin z Przemyśla	20 XII 1505 (Brzozów)	jw.	jw.	jw.
Jan z Turobina, s. Jana	?	28 II 1506 (Lublin)	28 III 1506 (Radymno)	11 IV 1506 (Przemyśl)
Mikołaj z Łochowa, s. Michała	?	jw.	jw.	jw.
Marek z Jażyńca, s. Macieja	?	jw.	jw.	jw.
Maciej z Sierakowic, s. Macieja	?	jw.	jw.	jw.
Jerzy z Sosnowicy, s. Stanisława	?	jw.	jw.	jw.
Mikołaj z Pszczonowa, s. Bartłomieja	?	jw.	jw.	jw.
Szymon z Sulikowa, s. Stanisława	?	jw.	jw.	jw.
Jakub z Bzowa, s. Wojciecha	?	jw.	jw.	jw.

⁵¹ A. GĄSIOROWSKI, dz. cyt., s. 80; E. GÓRSKI, dz. cyt., s. 9.

* W tabeli zostali uwzględnieni także ci duchowni, którzy przyjęli święcenia z rąk biskupa Macieja Drzewickiego w Lublinie 28 II 1506 r. Zob. przypis 33.

Wykazy wyświęconych w diecezji przemyskiej w pierwszej połowie XVI wieku

Mikołaj z Inowłódza, s. Jana	?	jw.	jw.	jw.
Łazarz z Jaślikowa, s. Mikołaja	?	jw.	jw.	jw.
Mikołaj z Przytyku, s. Mikołaja	?	jw.	jw.	jw.
Bernard z Pierśni, s. Bartłomieja	?	jw.	jw.	jw.
Wacław z Rymanowa, s. Grzegorza	?	jw.	jw.	jw.
Maciej z Woli Pia- secznej, s. Piotra	28 II 1506 (Lublin)	28 III 1506 (Radymno)	11 IV 1506 (Przemyśl)	?
Jan ze Starołęki, s. Wawrzyńca	jw.	jw.	jw.	?
Grzegorz z Łęczycy, s. Jana	?	jw.	jw.	6 VI 1506 (Brzozów)
Szymon z Kańczugi, s. Jana	?	jw.	jw.	jw.
Jakub z Sanoka, s. Jerzego	?	jw.	jw.	jw.
Jan z Trembowli, s. Jana	?	Jw.	jw.	jw.
Stanisław, franciszka- nin z Przemyśla (po- tem z Krosna ?)	28 III 1506 (Radymno)	11 IV 1506 (Przemyśl)	6 VI 1506 (Brzozów)	?
Wojciech z Brzozowa, s. Macieja	8 VIII 1529 (Brzozów)	18 IX 1529 (Radymno)	?	?
Baltazar z Sambora, s. Jakuba	jw.	jw.	?	?
Jan z Tyczyna, s. Jerzego	jw.	jw.	?	?
Jan z Kołaczyc, s. Mikołaja	jw.	jw.	?	?
Jan z Gorlic, s. Wojciecha	jw.	?	?	8 IV 1531 (Przemyśl)

Odrębnym zagadnieniem są święcenia osób zakonnych. Wśród niemal trzystu duchownych wyświęconych w diecezji przemyskiej przez biskupów Macieja Drzewickiego i Jana Karnkowskiego znalazło się dziewiętnastu zakonników. Reprezentowali trzy zakony: dominikanów, franciszkanów i bernardynów, przy czym siedmiu pochodziło z samego Przemyśla, pięciu z terenu diecezji przemyskiej (Krosno, Leżajsk, Przeworsk i Sambor), a pozostałych siedmiu z diecezji obcych (przy czym czterech ze Lwowa i po jednym zakonniku z diecezji krakowskiej, gnieźnieńskiej i poznańskiej).

Jerzy Kłoczowski, analizujący proces powstawania placówek klasztornych w diecezji przemyskiej, wyróżnił trzy okresy ich rozwoju. Schyłek XIV i prawie cały XV wiek zaowocował fundacjami zakonów franciszkańskich w Przemyślu (klasztory pod wezwaniem Marii Magdaleny), Sanoku

(pod wezwaniem Św. Krzyża) i Krośnie (pod wezwaniem NMP). Klasztory dominikańskie powstały w Przemyślu (pod wezwaniem Zwiastowania NMP), Łańcucie (pod wezwaniem św. Piotra i Pawła), Mościskach i Samborze (pod wezwaniem św. Katarzyny). Z drugiej połowy XV wieku pochodzą fundacje zakonu bernardynów w Przeworsku (pod wezwaniem św. Barbary) i Samborze (pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP)⁵². Po ponad stuletniej stagnacji, związanej między innymi z ruchem reformy protestanckiej, dopiero w XVII wieku powstało kilkanaście nowych klasztorów, w tym pierwsze klasztory żeńskie⁵³. To zagadnienie jednak pozostaje poza obszarem naszych badań.

Wszyscy zakonni kandydaci do święceń przedstawili *licentiam sui superioris* (lub *prioris*), co oznaczało, że dana wspólnota zakonna bierze odpowiedzialność za swojego współbrata i zapewnia mu środki utrzymania. Niestety, także w ich przypadku nie odnaleziono tekstów takich pozwoleń. Nie natrafiono na imię nawet jednego przełożonego klasztoru, który wystawiał świadectwo starającym się o święcenie kapłańskie braciom. Nie zachowały się informacje charakteryzujące kandydatów, na które zwracał uwagę Stanisław Olczak w odniesieniu do czasów potrydenckich i na obszarze diecezji poznańskiej⁵⁴. Jego spostrzeżenia przypomniał i rozszerzył Krzysztof Kaczmarek. Niestety, z przytoczonego przez Autora katalogu informacji charakteryzujących zakonnego kandydata do święceń, w wykazach przemyskich znalazły się jedynie skąpe dane o przynależności do stanu zakonnego (słowo *frater* przed imieniem) oraz reguła i miejsce domu zakonnego z krótkim wskazaniem o uzyskanym pozwoleniu od przełożonego klasztoru. Nie ma tak ważnych, wskazanych przez Krzysztofa Kaczmarka, elementów, jak imię bądź zawód ojca, miejsce pochodzenia wraz z przyporządkowaniem do danej diecezji i imię przedstawiającego biskupowi kandydata do święceń⁵⁵. Porównując jednak przemyskie wykazy osób zakonnych z przytoczonymi przez Krzysztofa Kaczmarka analogicznymi wykazami z księgi arcybiskupa Zbigniewa Oleśnickiego, należy stwierdzić, że nie ma zasadniczych różnic w sposobie ich sporządzenia⁵⁶. Może to oznaczać, że notariusze ówczesnych kancelarii biskupich byli dobrze wykształceni, a posiadane umiejętności pozwalały im wypełniać obowiązki bez względu na terytorium, na którym przyszło im pracować.

Spośród dwudziestu zakonnych kandydatów tylko jeden, Feliks z przemyskiego zakonu franciszkanów, otrzymał wszystkie święcenia z rąk

⁵² J. KŁOCZOWSKI, *Zakony w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w XIV-XVIII wieku*, „Nasza Przeszłość” (1975), t. 43, s. 30.

⁵³ Tamże, s. 36.

⁵⁴ S. OLCZAK, *Dominikanie w poznańskich księgach święceń z lat 1588-1619*, „Roczniki Humanistyczne” (1986), t. 34, s. 381-384.

⁵⁵ K. KACZMAREK, *Zakonnicy w wykazach*, s. 298.

⁵⁶ Tamże, s. 301-303.

biskupa Macieja Drzewickiego (zob. tabela nr 4). Inny franciszkanin przemyski, Stanisław, przyjął święcenia akolitu i subdiakonatu. Być może jest tożsamy ze Stanisławem z Krosna, który uzyskał święcenia diakonatu, ale szczupła ilość informacji nie pozwala na precyzyjne ustalenie, czy jest to ta sama osoba, która z Przemyśla przeniosła się do Krosna, czy zupełnie inny zakonnik. Święcenia zakonników na poszczególne stopnie przedstawia tabela.

Tab. 3. Duchowni zakonni wyświęceni w poszczególnych latach

Stopień	1505	1506	1511	1512	1529	1531	Razem
akolici	1	1		1			3
subdiakoni		5					5
diakoni		2		1		1	4
prezbiterzy	1	4		2		1	8
Razem	2	12		4		2	20

Wynika z niej, że najwięcej osób przyjęło święcenia prezbiteratu, co może oznaczać, że wcześniej zakonnicy ci mogli przebywać w klasztorach znajdujących się w innych diecezjach i przyjmowali święcenia od różnych biskupów⁵⁷. Niestety, skąpe dane identyfikacyjne uniemożliwiają badania porównawcze. Czy na przykład można wykluczyć, że brat Bonawentura, który jako bernardyn z Łowicza otrzymał z rąk biskupa Zbigniewa Oleśnickiego święcenia subdiakonatu w 1490 i diakonatu w 1492 roku (wówczas już bez określenia konkretnego miejsca pochodzenia)⁵⁸, nie jest tożsamy z Bonawenturą, który jako bernardyn ze Lwowa przyjął święcenia prezbiteratu w 1506 roku z rąk biskupa Macieja Drzewickiego? W przypadku bernardynów przechodzenie poszczególnych braci z domu do domu w ramach prowincji było regułą, co wykazał Jerzy Kłoczowski analizując nekrolog prowincji polskiej, sporządzony przez Innocentego z Kościana⁵⁹.

⁵⁷ Zjawisko sporadycznego występowania pełnej sekwencji święceń osób zakonnych obserwował też K. KACZMAREK, tegoż, *Święcenia zakonników*, s. 114.

⁵⁸ Tenże, *Zakonnicy*, s. 311-312.

⁵⁹ J. KŁOCZOWSKI, *Bracia Mniejsi w Polsce średniowiecznej*, w: *Zakony franciszkańskie w Polsce*, pod red. J. KŁOCZOWSKIEGO, t. 1, *Franciszkanie w Polsce średniowiecznej*, Kraków 1982, s. 69- 84. Nekrolog Innocentego z Kościana posłużył też M. MACISZEWSKIEJ do opracowania pochodzenia stanowego bernardynów polskich, tejże, *Klasztor bernardyński w społeczeństwie polskim*, Warszawa 2001, s. 119-174.

Tab. 4. Imienny wykaz zakonników wyświęconych przez biskupów Macieja Drzewickiego i Jana Karnkowskiego

Ok	Termin	Zakonnik (i miejsce pochodzenia)	Stopień święcenia
1505	<i>Sabbatum post festum Sancte Lucie</i>	Tomasz, dominikanin z Przemyśla Feliks, franciszkanin z Przemyśla	prezbiterat akolitat
1506	<i>Sabbatum Sicientes</i> <i>Sabbatum Magnum Pasche</i> <i>Sabbatum post festum Penthecosten</i>	Feliks, franciszkanin z Przemyśla Stanisław, franciszkanin z Przemyśla Ludwik, franciszkanin ze Lwowa Bonawentura, bernardyn ze Lwowa Ludwik, bernardyn z Wojnicza Feliks, franciszkanin z Przemyśla Stanisław, franciszkanin z Przemyśla Jan, bernardyn z Sambora Franciszek, franciszkanin ze Lwowa Paweł, bernardyn z Przeworska Stanisław, franciszkanin z Krosna Feliks, franciszkanin z Przemyśla	subdiakoniat akolitat prezbiterat prezbiterat prezbiterat diakoniat subdiakoniat subdiakoniat subdiakoniat subdiakoniat diakoniat prezbiterat
1512	<i>Sabbatum post festum Exaltationis Sancte Crucis</i>	Jan, dominikanin z Leżajska Jakub, dominikanin ze Lwowa Maciej, dominikanin z Sochaczewa Jan, dominikanin z Kaszowa (lub Koszyc)	akolitat diakoniat prezbiterat prezbiterat
1531	<i>Sabbatum Magnum Pasche</i>	Marcin, franciszkanin ze Słupcy Szymon, franciszkanin z Krosna	prezbiterat diakoniat

W powyższym zestawieniu uwagę zwracają dwie miejscowości, w których nie było klasztorów dominikańskich. Można więc wnioskować, że w tym przypadku notariusz zapisał po prostu miejsce pochodzenia kandydata, lub pomylił profesję. I tak w 1512 roku święcenie akoliatu otrzymał Jan, dominikanin z Leżajska (*Frater Joannes de Lezensko ordinis predicatorum de licentia sui superioris*). W królewskim Leżajsku znajdował się jeden z kilku niewielkich domów kanoników regularnych, ufundowany jeszcze przez Władysława Jagiełłę i podlegający bożogrobcom w Miechowie, ale nie było tam klasztoru dominikanów. Precyzyjna zatem interpretacja zapisu jest niemożliwa. Podobne wątpliwości nasuwają się w przypadku drugiego kandydata, również dominikanina Jana, wyświęconego w tym samym roku na stopień prezbitera. Notariusz zanotował tylko: *Frater Joannes de Cashovia ordinis predicatorum de licentia sui superioris*. Podkrakowska wieś Kaszów już od początku XIV wieku należała do benedyktynów

tynieckich⁶⁰, zatem można przyjąć, że także tutaj chodzi o rodzinną miejscowość Jana, a nie dom zakonny. Można też rozważyć możliwość, że *Cashovia* oznacza w tym przypadku Koszyce, a tu dominikanie byli i Jan byłby jednym z nich. Nieco więcej wątpliwości nasuwa się przy Ludwiku z Wojnicza, przyjmującego święcenia kapłańskie 11 kwietnia 1506 roku. Formuła *Frater Ludovicus ordinis sancti Francisci de observantia de Voynycz de licencia sui superioris* wskazywałaby na obecność bernardynów w Wojniczu, ale nie znaleziono żadnej informacji potwierdzającej ten fakt, należy zatem uznać, że również w tym przypadku zapisano tak miejsce pochodzenia.

Jednym z podstawowych warunków uzyskania święceń było zapewnienie materialnych środków do życia, czyli przedstawienie tytułu do święceń. Tylko niektórzy dysponowali własnymi majątkami, zapewniającymi bezpieczną egzystencję (*super sufficiens patrimonium*). Większość duchownych korzystała z systemu beneficjalnego i starała się o prowizję. Wydaje się, że nie wymagano obowiązku przedstawienia tytułu jedynie od kandydatów do święceń na stopień akolity. W wykazach święceń przemyskich nie odnaleziono żadnych adnotacji przy osobach starających się o to święcenie, podobnie jak w przypadku wyświęcanych w diecezji kujawskiej i praskiej, na co zwracali uwagę Antoni Gąsiorowski i Ewa Doležalová⁶¹.

W przypadku starań o święcenia wyższe przy każdej osobie zaznaczano, z jakiego tytułu będą pochodzić środki na utrzymanie. Pojawiają się więc *certa beneficja* w odniesieniu do poszczególnych parafii, zobowiązania konkretnych osób i urzędów: kościelnych (kapituły katedralne i kolegiackie) lub świeckich (np. rady miejskie). Określano je wówczas terminem *ad provisionem*. Z reguły te same prowizje obowiązywały przy święceniach na kolejne, wyższe stopnie. Nie było tu żadnej specyfiki przemyskiej, ponieważ takie same zwyczaje można odnaleźć we wszystkich zachowanych wykazach święconych w diecezjach polskich końca XV i połowy XVI wieku.

Prawo prezenty duchownego na beneficjum wynikało z prawa patronatu. Przysługiwało fundatorowi i jego sukcesorom względem utworzonego beneficjum, na które składało się uposażenie oraz staranie o budynki i wyposażenie świątyni. Kandydata na określone beneficjum przedstawiano biskupowi, lub wikariuszowi *in spiritualibus*, jak często miało to miejsce w Przemyślu, kiedy biskupa nie było w diecezji przez kilka lat⁶². Każdy

⁶⁰ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 3, Warszawa 1880, s. 901-902.

⁶¹ A. GAŚSIOROWSKI, dz. cyt., s. 91; E. DOLEŻALOVÁ, dz. cyt., s. 119.

⁶² Dobrze widać to na przykładzie, przechowywanej w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu, księgi nr 10, zatytułowanej *Acta actorum consistorii episcopalis Premisliensis ex annis 1508-1520*, która w rzeczywistości jest księgą wikariuszy *in*

patron mógł prezentować jednego lub kilku kandydatów równocześnie, jednakże z zachowaniem wyznaczonych terminów. Był to okres czterech miesięcy od dnia zawiadomienia patrona o wakansie. Jeżeli nie dokonano w tym czasie prezenty wówczas beneficjum stawało się *liberae collationis*⁶³.

Bogumił Szady zauważył, że przedmiotem prawa patronatu w potocznym jego znaczeniu były beneficja kościelne, ale też kościoły, kaplice i fundacje, które nie miały charakteru właściwego beneficjum, ale posiadały obsadę duszpasterską, np. wikariaty i mansjonarie⁶⁴. Z takim przypadkiem spotykamy się w Przemyślu (Wincenty z Przemyśla). Autor wyodrębnił też kategorie prawa patronatu beneficjów ze względu na wykonawcę i jakkolwiek jest to podział umowny to, warto się nad nim zatrzymać. Na czele pozostaje patronat biskupi (w odniesieniu do diecezji, w której położone było beneficjum). Na drugim miejscu wyodrębniono patronat kapitulny (wobec prałatur i kanonii swego kolegium), w kolejności królewski (wykonywany także przez starostów), mieszczański (burmistrzowie, wójtowie, rada miejska, cechy, bractwa i pojedynczy mieszczanie), akademicki, urzędniczy świecki i duchowny⁶⁵. W tych kategoriach mieszczą się też prowizje duchownych wyświęconych w diecezji przemyskiej. Ich wykaz, z wyłączeniem osób zakonnych, przedstawiono w tabeli. Symbole: a, s, d, p w nawiasie okrągłym oznaczają stopień święcenia, odpowiednio: akolitat, subdiakoniat, diakonat, prezbiterat. Natomiast symbole a, b, c, d, itd., po znaku / są odnośnikami do przypisów wewnątrz tabeli, których rozwinięcie znajdziemy na jej końcu.

Tab. 5. Wykaz prowizji (w układzie chronologicznym)

Wyświęcony	Prowizorzy duchowni	Prowizorzy świeccy	Beneficjum parafialne	Data i stopień święcenia (a) – akolitat (d) – diakonat (s) – subdiakoniat (p) – prezbiterat
Kasper z Krasnegostawu			Brzozów (d. przem.)	20 XII 1505 (p)
Michał ze Strzeszkowic			Niżankowice (d. przem.)	20 XII 1505 (s) 28 II 1506 (d) 11 IV 1506 (p)

spiritualibus (Stefana Łochowskiego i Tomasza z Grodziska) oraz Mikołaja Błażejowskiego, vicesgerensa ówczesnego administratora diecezji, Mikołaja Rokosza.

⁶³ G. WOJCIECHOWSKI, *Prezenta*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 16, Lublin 2012, kol. 394. Por. E WIŚNIEWSKI, *Parafie*, s. 167-174.

⁶⁴ B. SZADY, *Prawo patronatu w Rzeczypospolitej w czasach nowożytnych*, Lublin 2003, s. 26.

⁶⁵ Tamże, s. 33.

Wykazy wyświęconych w diecezji przemyskiej w pierwszej połowie XVI wieku

Maciej z Nowego Miasta (Bybło)		Jan (Stanisław) Barzy z Błóżewa		20 XII 1505 (a) 28 III 1506 (s) 11 IV 1506 (d) 6 VI 1506 (p)
Mikołaj z Krosna	Stefan Łochowski, kanonik skalbmierski/a			20 XII 1505 (s) 28 II 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Andrzej z Przeworska		Rafał z Jarosławia, kasztelan przemyski/b		20 XII 1505 (a) 28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Jaku z Jarosławia		Spytek z Jarosławia, kasztelan krakowski/c		20 XII 1505 (a) 28 III 1506 (s) 11 IV 1506 (d) 6 VI 1506 (p)
Stanisław ze Steżycy		Klemens z Bielan/d		20 XII 1505 (s)
Feliks z Harty	Paweł Koniuszecki, archidiacon przemyski/e			20 XII 1505 (a) 11 IV 1506 (d) 6 VI 1506 (p)
Jan ze Starołęki		Jan Wrzosowski /f		20 XII 1505 (a) 28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d)
Jan z Turobina		Wincenty Świdwa z Szamotuł/g		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Mikołaj z Inowłódza s. Jana		Adam Drzewicki, starosta łukowski /h		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Mikołaj z Łochowa			Inowłódz (diec. gnieźnieńska)	28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Marek z Jażyńca		Paweł z Wrzeszczowa		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Jerzy z Sosnowicy			Luboml (diec. chełmska)	28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Wacław z Rymanowa		Andrzej z Sadurek, burmistrz lubelski/i		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Bernard z Pierśni		Kazimierz (<i>de Chuchnowiec</i> ?)		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)

Maciej z Sierakowic		Piotr Szafraniec, kasztelan wiślicki i starosta radomski/j		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Łazarz z Jaślikowa	Jan Latański, prepozyt krakowski i gnieźnieński /k			28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Stanisław z Pacanowa	pleban w Wielkim Rudnie (?)	dziedzic wsi Pruszyń(?) /l		28 II 1506 (s)
Mikołaj z Przytyku		Jakub Chamic, dziedzic wsi Potok/ł		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Maciej z Piasecznej Woli		Stanisław, Andrzej i Maciej Smogorzewscy		28 II 1506 (a) 28 III 1506 (s) 11 IV 1506 (d)
Jakub z Bzowa	Bernard Wilczek, arcybiskup lwowski/m			28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Szymon z Sulikowa		Feliks Ożarowski/n		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Grzegorz z Łęczycy		Jakub z Witowic, wojski sanocki /o		28 III 1506 (s) 11 IV 1506 (d) 6 VI 1506 (p)
Szymon z Kańczugi		Mikołaj z Pilczy, starosta krasnostawski /p		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 6 VI 1506 (p)
Jakub z Sanoka	Kapituła katedralna lwowska			28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 6 VI 1506 (p)
Jan z Trembowli			Błóżew (diec. przemyska)	28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 6 VI 1506 (p)
Mikołaj z Pszczonowa		Jan Bochotnicki z Oleśnicy/r		28 II 1506 (s) 28 III 1506 (d) 11 IV 1506 (p)
Wincenty z Przemyśla			mansjonaria przemyska	18 IX 1512 (s)
Jan z Jaślisk	Mikołaj Rokosz, kanonik przemyski/s			18 IX 1512 (s)
Jan z Kolonii (diec. lwowska)		<i>generosus</i> Piotr Fal		18 IX 1512 (s)

Wykazy wyświęconych w diecezji przemyskiej w pierwszej połowie XVI wieku

Jan z Jarosławia		Andrzej Czuryło, kasztelan przemyski /t		18 IX 1512 (p)
Maciej z Rawy		Jan (Mniszek?) z Żelechowa		18 IX 1512 (p)
Walenty z Rzeszowa			rada miejska w Drohobyczu	18 IX 1529 (s)
Jan ze Strzyżowa			Blizne (diec. przemyska) /u	18 IX 1529 (s)
Wojciech z Brzozowa			Królik (diec. przemyska)	8 VIII 1529 (a) 18 IX 1529 (s)
Baltazar z Sambora		Stanisław Odrowąż, starosta samborski /w		8 VIII 1529 (a) 18 IX 1529 (s)
Jerzy z Sanoka			rada miejska w Sanoku	18 IX 1529 (s)
Jan z Tyczyna		Anna Pilecka z synami /x		8 VIII 1529 (a) 18 IX 1529 (s)
Maciej z Sanoka		Dobiesław, koniuszy przemyski /y		18 IX 1529 (s)
Jan z Kołaczyc		Jan Pilecki /z		8 VIII 1529 (a) 18 IX 1529 (s)
Sebastian Węgrzynowski			kanonia przemyska	18 IX 1529 (s)
Andrzej Rami- szowski z Łańcuta			Łukowa (diec. przemyska)	8 IV 1531 (p)
Feliks z Wielopola			Stojańce (diec. przemyska)	8 IV 1531 (p)
Wojciech z Szamotuł		Jan Herburt z Dobromila /aa		8 IV 1531 (p)
Andrzej z Wielopola		Stanisław Odrowąż z Jarosławia/bb		8 IV 1531 (p)
Wojciech z Krosna		Stanisław Odrowąż z Jarosławia		8 IV 1531 (p)
Jan z Sącza		Anna Pilecka z synami, Janem i Piotrem/cc		8 IV 1531 (p)
Stanisław z Nowego Miasta (Bybło)		Józef Kormanicki z Kormanick /dd		8 IV 1531 (p)
Jan z Sanoka		Piotr Odnowski/ ee		8 IV 1531 (p)

Jan z Czchowa		Andrzej Czuryło, kasztelan przemyski/ff		8 IV 1531 (p)
Jan z Gorlic		Mikołaj Konarski z Rakowa (?), Maciej i Stanisław Mrochowscy z Paszowa (?) /gg		8 VIII 1529 (a) 8 IV 1531 (p)
Walenty ze Strzyżowa		Klemens Kamieniecki/hh		8 IV 1531 (p)
Jan z Brzozowa	Mikołaj, pleban w Rymanowie i Paweł Grzymała, pleban w Cieleśnicy			8 IV 1531 (p)
Jerzy ze Zwolenia			rada miejska w Radymnie	8 IV 1531 (p)
Hieronim z Dubiecka		Stanisław Stadnicki, kasztelan sanocki/ii		8 IV 1531 (p)
Jan z Sandomierza		Andrzej Tarło ze Szczekarczowic, chorąży lwowski /jj		8 IV 1531 (p)
Wojciech z Brańska		Jan Herburt z Dobromila /kk		8 IV 1531 (p)
Stanisław z Zakroczymia		Józef Tarnawski z Tarnawy /ll		8 IV 1531 (p)

Przypisy wewnątrz tabeli:

a/ Stefan z Łochowa, kanonik skalbmierski i przemyski, a od 1504 r. notariusz w kancelarii biskupa Macieja Drzewickiego. Pochodził z wielkopolskiej rodziny Bylinów i w Gnieźnie uzyskał admissję notarialną. W Przemyślu był też wikariuszem *in spiritualibus* i oficjałem generalnym. Wraz z biskupem Drzewickim przeszedł do diecezji włocławskiej i był tam kanonikiem, wikariuszem *in spiritualibus*, oficjałem generalnym oraz proboszczem w Brześciu Kujawskim, T. ŚLIWA, *Skład osobowy kapituły przemyskiej w początkach XVI w. (1500-1525)*, „Kronika Diecezji Przemyskiej” 66(1980), z. 3, s. 67-68; A. ŁOSOWSKA, *Pennae investivi Praemisliae. Notariusze kancelarii kościelnych, pisarze sądów oraz urzędów świeckich w XV i na początku XVI wieku*, Przemyśl 2011, s. 287-288.

b/ Rafał z Jarosławia, kasztelan przemyski (1501-1507), *Urzednicy województwa ruskiego XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. PRZYBOŚ, Wrocław 1987, s. 201, nr 1664. Był żonaty z Barbarą z Bnina, córką wojewody poznańskiego i starosty generalnego wielkopolskiego, Macieja, W. DWORZACZEK, *Leliwici Tarnowscy*, Warszawa 1971, s. 255.

c/ Spytek z Jarosławia Jarosławski, wojewoda, a następnie kasztelan krakowski. Zmarł 19 XII 1519 r., *Urzednicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac.

- S. CYNARSKI, A. FALNIOWSKA-GRADOWSKA, *Kórnik* 1990, s. 59, nr 107 ; W. DWORZACZEK, dz. cyt., s. 257-275.
- d/ Klemens z Bielan Bieliński h. Ciołek, A. BONIECKI, *Herbarz Polski*, (dalej: Boniecki), t. 1, Warszawa 1899, s. 224
- e/ Paweł Koniuszecki, archidiakon przemyski w okresie od 1500? do 1511 r., wikariusz *in spiritualibus*, a w latach 1506-1509- oficjał generalny przemyski, T. Śliwa, *Skład osobowy*, „Kronika Diecezji Przemyskiej” 66(1980), s. 61-62; 67(1981), s. 73; A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 110, 114.
- f/ Jan Wrzosowski z Wrzosowa, herbu Strzemię. Po zamążpójściu córki dobra wrzosowskie trafiły jako jej wiano w ręce Pieniążków, *Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego*, t. 9, Lipsk 1842, s. 447.
- g/Wincenty z Szamotuł Świdwa h. Nałęcz, starosta krasnostawski (1516-1525), kasztelan gnieźnieński (1518-1525). Zmarł w 1528 r., *Urządnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV-XV wieku. Spisy*, oprac. H. GMITEREK I R. SZCZYGIEL, *Kórnik* 1992, s. 209, nr 1577. Świdwowie Szamotulscy byli właścicielami Turobina przez cały XV wiek, dopiero na początku XVI wieku, w następstwie małżeństwa Katarzyny Świdwówny z Łukaszem Górką, włość przeszła w ręce Górków, R. TOKARCZYK, *Turobin. Dzieje miejscowości*, Lublin 2002, s. 61-76. O interesach Szamotulskich na Rusi także Z. GÓRCZAK, *Ekspansja majątkowa rodziny Szamotulskich herbu Nałęcz na ziemiach ruskich w XV i początkach XVI wieku*, w: *Czechy-Polska-Wielkopolska. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Bronisławowi Nowackiemu*, pod red. Z. GÓRCZAKA I J. JASKULSKIEGO, Poznań 2009, s. 317-329.
- h/ Adam z Drzewicy, brat biskupa Macieja Drzewickiego, dotąd był wymieniany tylko jako rzekomy starosta łukowski w 1504 roku, *Urządnicy województwa lubelskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. W. KŁACZEWSKI I W. URBAN, *Kórnik* 1991, s. 83, nr 606.
- i/ Andrzej z Sadurek, burmistrz lubelski od 1509 roku, M. STANKOWA, *Kancelaria miasta Lublina XIV-XVIII w.*, Lublin 1968, s. 97
- j/ Piotr Szafraniec z Pieskowej Skały, miecznik krakowski, kasztelan wiślicki (1501-1507), starosta radomski (1494 -1507). Zmarł 30 IV 1508, *Urządnicy województwa sandomierskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. CHŁAPOWSKI I A. FALNIOWSKA-GRADOWSKA, *Kórnik* 1993, s. 149, nr 1202.
- k/ Jan Latański (1463-1540), prepozyt gnieźnieński, krakowski i łęczycki, notariusz publiczny w konsystorzu poznańskim, kanclerz królowej Elżbiety Rakuszanki i biskup krakowski, przeniesiony po śmierci Andrzeja Krzyckiego na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, M. R. GÓRNIK, B. PRZYBYSZEWSKI, *Latański Jan*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2004, kol. 526-527.
- l/ Nie wymieniono imienia ani plebana z Wielkiego Rudna ani dziedzica Pruszyna.
- l/ Jakub Chamiec h. Gryf, dziedzic Potoku, w 1539 roku zabezpieczał posag żonie Jadwidze z Ostrowskich, BONIECKI, t. 2, Warszawa 1900, s. 340. Być może jego synem był Wojciech Chamiec, pleban w Potoku, który w 1596 roku udzielił prowizji na wikariat w tymże Potoku Bartłomiejowi Tutce z Zawichostu, *Księgi egzaminów*, s. 139, nr 1092.
- m/ Bernard Wilczek herbu Poraj, arcybiskup lwowski w latach 1505-1540. Wcześniej był dziekanem kapituły katedralnej i oficjałem generalnym, a od 1498 r. także administratorem diecezji przemyskiej, J. KRĘTOSZ, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XII wieku do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 69; T. ŚLIWA, *Skład osobowy*, t. 67, s. 67-68; A. ŁOSOWSKA, *Kolekcja Liber legum i jej miejsce w kulturze umysłowej późnośredniowiecznego Przemyśla*, Warszawa 2007, s. 52-53.
- n/ Feliks Ożarowski z Ożarowa i Rudna h. Rawicz. Być może tożsamy z Felicjanem Ożarowskim późniejszym kasztelanem sanockim, S. UHRUSKI, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 13, Warszawa 1916, s. 138.
- o/ Jakub Pieniążek z Zarszyna i Witowic, wojski sanocki w latach 1492-1508. Zmarł przed 15 I 1510 r., *Urządnicy województwa ruskiego*, s. 301, nr 2630.

- p/** Mikołaj Pilecki z Pilczy, starosta krasnostawski od 1503 r., kasztelan wiślicki, a po 1511 r. wojewoda bełski, *Urządnicy województwa bełskiego*, s. 208, nr 1575. Więcej na temat rodziny Pileckich, także wymienionych w niniejszym artykule, A. WAC, *Kilka uwag o działalności gospodarczej panów z Pilicy w XIV-XVI wieku*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis”, *Studia Historica III*, Kraków 2004, s. 475-484.
- r/** Jan z Bochoćnicy Oleśnicki, kasztelan małogojski (1506-1512), kasztelan wiślicki (1515-1519). Zmarł w 1532 r., F. SIKORA, *Oleśnicki Jan h.Dębno*, w: PSB, t. 23 Wrocław 1976, s. 766-767.
- s/** Mikołaj Rokosz z Koszyc, notariusz publiczny kreacji cesarskiej, kanonik przemyski, lwowski i wrocławski. W 1514 r. został administratorem *sede vacante*, a następnie wikariuszem *in spiritualibus* i oficjałem generalnym przemyskim. Zmarł w 1522 r., T. ŚLIWA, *Skład osobowy*, t. 67, s. 81; A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 274.
- t/** Andrzej Czuryło h. Korczak, wcześniej podkomorzy przemyski, a od 1510 r. – kasztelan. Był właścicielem dóbr rodowych Rudołowice, w zastawie trzymał Tyszowce, a po 1523 r. dokupił Wielopole k/Pilzna, S. BRZEZIŃSKI, *Czuryło Andrzej ze Stojańców*, w: PSB, t. 4, Kraków 1937, s. 373-374. Można przyjąć, że także jemu zawdzięczał parafię w Stojańcach Feliks z Wielopola, AAP, AAC, sygn. 14, k. 317.
- u/** Jan ze Strzyżowa występował jako proboszcz parafii Blizne jeszcze w 1542 roku, AAP, AAC, sygn. 20, k. 56.
- w/** Stanisław Odrowąż, starosta samborski, wojewoda ruski, W. DWORZACZEK, *Stanisław Odrowąż ze Sprawy*, w: PSB, t. 23, Wrocław 1978, s. 556-559. Baltazar, któremu udzielił prowizji, występował później jako graczalista samborski.
- x/** Anna z Jarosławskich Pilecka, córka Rafała z Jarosławia, żona Stanisława z Pilczy starosty grodeckiego, W. DWORZACZEK, *Leliwici Tarnowscy*, Warszawa 1971, s. 290, 294. Zob. przypis 17.
- y/** Dobiesław Chmielecki z Chmielka, koniuszy przemyski od 1495 roku, *Urządnicy województwa ruskiego*, s. 205, nr 1705.
- z/** Jan Pilecki, starosta lubelski i krasnostawski, dziedzic klucza trzebowiskiego w ziemi przemyskiej, F. SIKORA, *Pilecki Jan h. Leliwa*, w: PSB, t. 26, Wrocław 1981, s. 260-262.
- aa/** Jan Herburt z Dobromila, kasztelan bełski, wojski przemyski i podkomorzy lwowski. Zmarł około 1570 r., J. MAŁECKI, *Herburt Jan*, w: PSB, t. 9, Wrocław 1960, s. 439-440. Zawdzięczał mu prowizję Wojciech z Szamotuł oraz Wojciech z Brańska. Ten ostatni był w latach 1534-1535 mansjonarzem w katedrze przemyskiej, AAP, AAC, sygn. 8, s. 367; sygn. 14, k. 274.
- bb/** Zob. przypis w.
- cc/** Zob. przypis x.
- dd/** Kormanicy h. Junosza z Kormanic. Występujący tu Józef mógł być bratem Stanisława, podsędka przemyskiego w 1509 roku, *Urządnicy województwa ruskiego*, s. 225, nr 1911.
- ee/** Piotr Odnowski, starosta biecki (1511), sądecki (1521), podkomorzy lwowski (1511-1530), O. ŁASZCZYŃSKA, *Herburt Piotr z Felsztyna*, w: PSB, t. 9, Wrocław 1960, s. 450.
- ff/** Zob. przypis t.
- gg/** Prawdopodobnie z Konarskich h. Abdank. W 1577 roku *generosus dominus* Florian Konarski, postarości lanckoroński, udzielał prowizji Janowi Kruczkowskiemu z Dobczyc, *Księgi egzaminów*, s. 262, nr 2799. Mrochów i Paszowa to wsie w ziemi sanockiej należące do rodziny Mrochowskich, A. FASTNACHT, *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu*, t. 2, Brzozów 1998, s. 145 -148.
- hh/** Klemens Kamieniecki z Kamieńca starosta sanocki w 1507 r., lub jego ojciec, również Klemens, kasztelan sanocki w 1515 r., *Urządnicy województwa ruskiego*, s. 263, nr 2252; s. 293, nr 2554.
- ii/** Stanisław Stadnicki, kasztelan sanocki od 1530 r., był wcześniej podkomorzym przemyskim, *Urządnicy województwa ruskiego*, s. 222, nr 1877; s. 263, nr 2253. W źródłach

można spotkać Hieronima z Dubiecka jako wikariusza w samym Dubiecku w latach 1532-1537, AAP, AAC, sygn. 14, k. 97; wikariusza w Mościskach, tamże, k. 159, bądź plebana w Leżajsku, AAP, AAC, sygn. 8, s. 289.

jj/ Andrzej Tarło był chorążym lwowskim od 1522 r., *Urzednicy województwa ruskiego*, s. 110, nr 774.

kk/ Zob. przypis aa.

ll/ Józef Tarnawski być może tożsamy z sędzią sanockim w latach 1498-1506, tamże, s. 286, nr 2488.

Z powyższego zestawienia wynika, że także w diecezji przemyskiej przeważał patronat świecki. Eugeniusz Wiśniowski wyliczył, że na początku XVI wieku w diecezji gnieźnieńskiej udział patronatu świeckiego w udzielaniu prowizji wynosił 75,62%, a w północnej części diecezji krakowskiej (Lubelszczyzna) aż 98,21%⁶⁶. W analizowanej grupie 59 duchownych wyświęconych na wyższe stopnie w diecezji przemyskiej aż 38 osób otrzymała prowizje od rodów magnackich: Pileckich, Odrowążów, Jarosławskich i Herburtów, rodzin szlacheckich oraz osób zajmujących wysokie stanowiska urzędowe (kasztelan, starosta, chorąży). W trzech przypadkach prowizji udzieliły rady miejskie: Drohobycza (Walentemu z Rzeszowa), Radymna (Jerzemu ze Zwolenia) i Sanoka (Jerzemu z Sanoka)⁶⁷, jednym ze świeckich prowizorów był również lubelski burmistrz. W dwóch przypadkach prowizja miała charakter mieszany. Do utrzymania duchownego zobowiązywali się kolatorzy szlacheccy wspólnie z proboszczami danej parafii (Mikołaj z Łukowa i Stanisław z Pszczonowa), chociaż w tym przypadku proboszczowie mogli być tylko wykonawcami woli fundatorów. Wśród udzielających prowizji znaleźli się także kanonicy i prałaci oraz kapituła lwowska.

Wymagania stawiane kandydatom do kapłaństwa początkowo nie były wielkie i obejmowały znajomość siedmiu sakramentów, *Składu apostołskiego*, modlitw odmawianych w godzinach kanonicznych oraz rozumienia i umiejętności odprawiania mszy świętej. Z czasem wymagania zwiększyły się i u progu XVI wieku warunek posiadania wykształcenia uniwersyteckiego był niekiedy zalecany patronom. Na przykład biskup Jan Konarski polecał patronom kościołów, aby prezentowali na stanowiska plebanów tylko takich kandydatów, którzy studiowali przez jakiś czas teologię lub prawo kanoniczne. Synod prowincjonalny zwołany do Łęczycy przez arcybiskupa Jana Łaskiego w 1523 roku rozszerzył to zalecenie na wszystkie diecezje metropolii gnieźnieńskiej i określił czas trwania studiów na trzy lata. W przy-

⁶⁶ E. WIŚNIEWSKI, *Parafie*, s. 63.

⁶⁷ W tym miejscu warto zasygnalizować interesujący dokument przechowywany w Archiwum Państwowym w Krakowie. 17 marca 1531 roku rajcy Pilzna prosili biskupa Piotra Tomickiego o święcenia kapłańskie dla Piotra syna młynarza i zobowiązywali się do przekazania temuż najbliższą opróżnioną altarię, Archiwum Państwowe w Krakowie, Akta miasta Pilzna, sygn. Dok. Dep. 101.

padku niespełnienia tego warunku kandydat na beneficjum był zobowiązany do przynajmniej dwuletnich studiów już po instytucji na plebanię⁶⁸. Generalnie jednak nie można potwierdzić zależności między podjęciem studiów a święceniemi. Przeważnie podejmowano naukę w młodszym wieku, zanim decydowano się na drogę duchowną. Przeciętny czas trwania studiów, niezbędny do zrealizowania pełnego programu nauczania w przypadku poziomu bakalaureatu, wynosił dwa lata. Starania o magisterium wymagały kolejnych trzech lat nauki. Do tego dochodził obowiązek uczęszczania co najmniej przez pół roku na dysputy mistrzów, co odpowiednio wydłużało studia⁶⁹. W takiej sytuacji znaczna część studentów przerywała naukę już po pierwszym semestrze.

Przygotowanie kandydatów do kapłaństwa w diecezji przemyskiej zapewne nie odbiegało zasadniczo od poziomu wymaganego w innych diecezjach. Na zwołanym w 1511 roku przez biskupa Macieja Drzewickiego synodzie postanowiono, że kandydaci do święceń powinni przynajmniej przez rok uczyć się w szkole katedralnej⁷⁰. Niekiedy wystarczało ukończenie szkoły parafialnej, a następnie praktyka u proboszcza. Można założyć, że ilość kandydatów starających się o święcenia może w jakimś stopniu świadczyć o poziomie nauczania w miejscowych szkołach parafialnych. Zestawiono zatem w tabeli ilość kandydatów do święceń według miejscowości, z których pochodzili.

Tab. 6. Wyświęceni przez biskupa Macieja Drzewickiego w latach 1505-1506 i 1511-1512 według pochodzenia (obejmuje miejscowości w diecezji przemyskiej)

Miejscowość	Stopień święceń: (A) – akolitat; (S) – subdiakoniat; (D) – diakonat; (P) – prezbiterat				Razem/uwagi
	A	S	D	P	
Brzozów	8		8	8	10
Domaradz	1				1
Drohobycz	7				7
Dubiecko	2				2
Dynów	3				3
Felsztyn	1				1
Harta	1		1	1	1 (święcenia jednej osoby)
Jarosław	20	1	1	1	19 (jedna osoba przyjęła wszystkie święcenia)

⁶⁸ E. WIŚNIEWSKI, *Parafie*, s. 159-160.

⁶⁹ K. BORODA: *Studenci Uniwersytetu Krakowskiego w późnym średniowieczu*, Kraków 2010, s.148-149.

⁷⁰ *Concilia Poloniae*, s. 26 -27.

Wykazy wyświęconych w diecezji przemyskiej w pierwszej połowie XVI wieku

Kańczuga		1	1	1	1 (święcenia jednej osoby)
Krosno	5		1	1	4 (jedna osoba przyjęła 3 święcenia)
Krukienice	1				1
Lubaczów	4				4
Łańcut	1				1
Łowczów	1				1
Miękisz	1				1
Mościska	3				3
Nowe Miasto (Bybło)	2	1	1	1	1 (jedna osoba przyjęła wszystkie święcenia)
Nozdrzec	1				1
Pruchnik	2				2
Pemnatycze	1				1
Przemyśl	15	2	1	1	13 (2 osoby przyjęły wszystkie święcenia)
Przeworsk	12	1	1	1	12 (jedna osoba przyjęła wszystkie święcenia)
Radymno	9				9
Rymanów	2		1	1	2 (jedna osoba przyjęła 3 święcenia)
Rzeszów (i Przybyśzówka)	7				7
Sanok	6	1	1	1	5 (jedna osoba przyjęła 3 święcenia)
Tyczyn	1				1

Z zestawienia wynika jednoznacznie, że największa liczba wyświęconych przez biskupa Macieja duchownych pochodziła z Jarosławia. Nieco mniej kleryków reprezentowało Przemyśl i Przeworsk, a w dalszej kolejności Radymno, Rzeszów, Brzozów i Krosno. Niewątpliwie na taki stan wpływała wielkość i zamożność parafii, które mogły sobie pozwolić na zatrudnianie odpowiedniego personelu, a to przekładało się na poziom nauczania w szkole parafialnej.

W przypadku święceń udzielonych przez biskupa Jana różnice w ilości kleryków pochodzących z różnych miejscowości są mniejsze, ale może to wynikać z faktu, że zachowane wykazy są fragmentaryczne i nie mogą stanowić podstawy do uogólnień.

Tab. 7. Wyświęceni przez biskupa Jana Karnkowskiego w latach 1529 i 1531 według miejsca pochodzenia (obejmuje miejscowości w diecezji przemyskiej)

Miejscowość	Stopień święceń: (A) – akolitat; (S) – Subdia- konat; (D) – diakonat; (P) – prezbiterat				Razem /uwagi
	A	S	D	P	
Brzozów	6	1			5 (1 osoba przyjęła 2 święcenia)
Drohobycz	3				3
Dubiecko	4			1	5
Dynów	6				6
Górki	1				1
Jarosław	2				2
Krosno			1	1	2
Lesko	1				1
Łańcut	1			1	2
Nowe Miasto (Bybło)	2				2
Nowosiedlce	1				1
Pruchnik	1				1
Radymno	2				2
Przemyśl		1			1
Rogi	1				1
Rzeszów	8	1			9
Sanok	3	2		1	6
Świlcza	2				2
Tyczyn	1	1			1 (święcenia jednej osoby)

Spośród duchownych wyświęconych przez obu biskupów przemyskich tylko kilkanaście osób podjęło studia uniwersyteckie w Krakowie. Grupa dwudziestu trzech osób, które z dużym prawdopodobieństwem można odnaleźć w metrykach uniwersyteckich, to około 13% wszystkich wyświęconych. Nie jest to grupa liczna, ale można przyjąć, że reprezentatywna, albowiem podobną procentowo grupę ustalił Antoni Gąsiorowski wśród wyświęconych przez Krzesława Kurozwęckiego w diecezji kujawskiej⁷¹. Wykaz osób, dla których potwierdzono studia uniwersyteckie zebrano w tabeli.

⁷¹ A. GAŚSIOROWSKI, dz. cyt., s. 97.

Tab. 8. Wykaz wyświęconych przez biskupów Macieja Drzewickiego i Jana Karnkowskiego, dla których potwierdzono studia uniwersyteckie

Lp.	Wyświęcony (i stopień święcenia)	Wykształcenie	Źródło*	Data i miejsce święcenia
1.	Andrzej z Rzeszowa s. Jana (akolitat)	1495-immatrykulacja	MUK I, s. 531 [1495e/129]	20 XII 1505 Brzozów
2.	Jan z Turobina s. Jana (prezbiterat)	1486-immatrykulacja 1489-bakalaureat	MUK I, s. 457 [1486e/185]; KProm., s. 251 [1489/43]	11 IV 1506 Przemyśl
3.	Wacław z Rymanowa s. Grzegorza (prezbiterat)	1500- immatrykulacja	MUK I, s. 573 [1500h/447]	11 IV 1506 Przemyśl
4.	Adam z Krosna s. Piotra (akolitat)	1509- immatrykulacja 1510- bakalaureat	MUK II, s. 14 [1509h/085] KProm., s. 276 [1510/60]	20 XII 1505 Brzozów
5.	Stanisław z Radymna s. Stanisława (akolitat)	1511-immatrykulacja 1517-bakalaureat	MUK II, s. 27 [1511e/087]; KProm., s. 284 [1517/41]	28 III 1506 Radymno
6.	Andrzej z Miękiszka s. Zygmunta (akolitat)	1506-immatrykulacja	MUK I, s. 630, [1506h/350]	28 III 1506 Radymno
7.	Jan z Drohobycza s. Adama (akolitat)	1513- immatrykulacja 1514-bakalaureat	MUK II, s. 45 [1513e/082]; KProm., s. 281 [1514/47]	22 XI 1511 Przemyśl
8.	Wojciech z Drohobycza s. Jana (akolitat)	1515-immatrykulacja	MUK II, s. 65 [1515e/116]	22 XI 1511 Przemyśl
9.	Jakub z Dynowa s. Marcina (akolitat)	1516-immatrykulacja	MUK II, s. 73 [1516e/102]	22 XI 1511 Przemyśl
10.	Stanisław z Jarosławia s. Jakuba (akolitat)	1513- immatrykulacja	MUK II, s. 43 [1513e/015]	22 XI 1511 Przemyśl
11.	Andrzej z Krukienic s. Dzierśława (akolitat)	1512-immatrykulacja	MUK II, s. 40, [1512h/024]	22 XI 1511 Przemyśl
12.	Jerzy z Przemyśla s. Jana (akolitat)	1513-immatrykulacja	MUK II, s. 49 [1513h/017]	22 XI 1511 Przemyśl
13.	Piotr z Brzozowa s. Macieja (akolitat)	1517-immatrykulacja	MUK II, s. 77 [1517e/007]	18 IX 1512 Przemyśl
14.	Jerzy z Drohobycza s. Grzegorza (akolitat)	1513-immatrykulacja	MUK II, s.50 [1513h/025]	18 IX 1512 Przemyśl

15.	Wawrzyniec z Jarosławia s. Marka (akolitat)	1511-immatrykulacja	MUK II, s. 27 [1511e/088]	18 IX 1512 Przemyśl
16.	Stanisław z Łańcuta s. Jana (akolitat)	1509-immatrykulacja	MUK II, s. 6 [1509e/039]	18 IX 1512 Przemyśl
17.	Wojciech z Mościsk s. Macieja (akolitat)	1518-immatrykulacja	MUK II, s. 91 [1518e/047]	18 IX 1512 Przemyśl
18.	Maciej z Brzozowa s. Tomasza (akolitat)	1525-immatrykulacja	MUK II, s.142 [1525h/031]	8 VIII 1529 Brzozów
19.	Jakub z Pruchnika s. Marka (akolitat)	1521-immatrykulacja	MUK II, s. 113 [1521e/007]	8 VIII 1529 Brzozów)
20.	Wojciech z Łańcuta s. Michała (akolitat)	1534-immatrykulacja	MUK II, s. 186 [1534e006]	18 IX 1529 (Brzozów)
21.	Walenty z Rzeszowa s. Piotra (subdiakoniat)	1516-immatrykulacja	MUK II, s. 75 [1516h/029]	18 IX 1529 Brzozów
22.	Wojciech z Szamotuł s. Macieja (prezbiterat)	1517-immatrykulacja	MUK II, s. 82 [1517e/219]	8 IV 1531 Przemyśl
23.	Andrzej z Wielopola s. Błażeja (prezbiterat)	1514-immatrykulacja	MUK II, s. 157 [1514e/150]	8 IV 1531 Przemyśl

Zastosowano następujące skróty źródeł: **KProm.** – *Najstarsza Księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402-1541*, wyd. A. GĄSIOROWSKI, T. JUREK, I. SKIERSKA, Warszawa 2011; **MUK I** – *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400-1508*, wyd. A. GĄSIOROWSKI, T. JUREK, I. SKIERSKA przy współpracy R. GRZESIKA, Kraków 2004; **MUK II** – *Metryka czyli album Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1509-1551*, wyd. A. GĄSIOROWSKI, T. JUREK, I. SKIERSKA przy współpracy R. GRZESIKA, Warszawa 2010.

Analiza skąpych danych zebranych w tabeli wskazuje, że święcenia wyższe w większości przypadków następowały już po ukończeniu studiów. Nieco inaczej jest w przypadku święceń niższych, które nie utrudniały powrotu do stanu świeckiego. Z grupy siedemnastu osób aż trzynastu kleryków przyjęło święcenia akoliatu zanim wpisało się w poczet studentów. Czy było to zjawisko charakterystyczne tylko dla diecezji przemyskiej, czy była to norma ogólnopolska, trudno jednoznacznie odpowiedzieć z powodu braku odpowiednich materiałów porównawczych.

Przedstawione wykazy wyświęconych w diecezji przemyskiej są ważne z kilku powodów. Po raz pierwszy podjęto próbę omówienia tego zagadnienia w odniesieniu do diecezji położonej na Rusi. Wobec braku pełnych akt czynności biskupów przemyskich cenna jest każda księga dokumentująca działania ordynariuszy, w tym tak podstawowe czynności, jak święcenia duchownych. Potwierdzono, że procedura udzielania święceń oraz czynności przygotowujące kleryków wyglądały podobnie we wszystkich diecezjach polskich bez względu na położenie terytorialne. Wśród wyświęconych w Przemyślu duchownych odnotowano dwudziestoosobową grupę

osób zakonnych, pochodzących z miejscowych klasztorów, ale tylko dwóch braci uzyskało święcenia wyższe. Wymaganych przy święceniach prowizji udzielali głównie patronowie świeccy, najczęściej z szeregów miejscowych rodów magnackich. Spośród wyświęconych pewna część podejmowała studia uniwersyteckie, co sugeruje dążenie do podniesienia poziomu intelektualnego kleru diecezjalnego. Aneks zawierający wykazy wyświęconych, wśród których znaleźli się także duchowni z innych diecezji, stanowić może materiał porównawczy do badań nad polskim duchowieństwem niższym późnego średniowiecza.

ANEKS

Zamieszczony niżej spis duchownych wyświęconych przez biskupów Macieja Drzewickiego (1505, 1506, 1511, 1512) i Jana Karnkowskiego (1529, 1531) przedstawiono w wersji źródłowej. Niektóre informacje z zamieszczonego wykazu powtórzą się, albowiem zostały wcześniej wykorzystane w części analitycznej tekstu (np. wykaz osób zakonnych, wykaz osób, dla których potwierdzono pełną ścieżkę święceń, wykazy udzielonych prowizji). Decydując się na źródłową wersję przekazu nie ingerowano w tekst w celu jego skrócenia, dlatego osoby, które przyjęły więcej niż jedno święcenie, będą występować kilkakrotnie. Daty, numery kart i uwagi odautorskie, podano w nawiasie kwadratowym. W przygotowaniu Aneksu opierano się na projekcie instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku, Adama Wolffa⁷².

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, Acta actorum consistorii episcopalis Premisliensis ex annis 1505-1529. Acta sive regestrum actorum causarum publicarum coram R.D. Joanne Karnkowski episcopo Premisliensi conscripta 1529-1536, nr 12

[k. 16v]

Anno domini Millessimo quingentessimo quinto, Sabbato Quattuor Temporum post festum Sancte Lucie [20 XII 1505] in Brzozow per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam dei gratia Episcopum Premisliensem et Regni Polonie vicecancellarium **Ad gradum presbiteratus promoti**

Casper Johannis de CrasnyStaw ad certum titulum sue ecclesie parochialis in Brzozow persedat⁷³

⁷² A. WOLFF, *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, „Studia Źródłoznawcze” 1(1957), s. 155-181.

⁷³ Kasper z Krasnegostawu, notariusz publiczny kreacji cesarskiej i pisarz w kancelarii biskupa Jana z Targowisk (1486-1492) oraz Mikołaja z Krajowa (1492-1498). Po uzyskaniu święceń był proboszczem parafii w Brzozowie, A. Łosowska,

Frater Thomas ordinis predicatorum de monasterio Premisliensi de licentia sui prioris

Ad gradum subdiaconatus

Michael Mathiae de Sztrzeszkovicze dioecesis Cracoviensis ad certum titulum ecclesiae suae in Nyezankovicze⁷⁴

Nicolaus Martini de Crosno ad provisionem venerabilis domini Stefani Lochowski canonici Scarbimiriensis

Stanislaus Johannis de Stezycza Cracoviensis dioecesis de licentia suae dioecesis et ad provisionem generosi Clementis de Byelany

Ad gradum acolitatus

Andreas Johannis de Rzeschow dioecesis Premisliensis⁷⁵

Martinus Petri de Crosna⁷⁶

Petrus Michaelis de Sanok

Bartholomeus Jacobi de Crosna

Mathias Joannis de Novacivitate

Stanislaus Pauli de Crosno

Adam Petri de Crosno

Stanislaus Stanislai de Nozdrzecz⁷⁷

Mathias Johannis de Rzeschow⁷⁸

Andreas Jacobi de Przeworszko

Johannes Georgii de Rzeschow

Stanislaus Martini de Rzeschow

Stanislaus Johannis de Rzeschow

[k.17]

Stanislaus Mathiae de Brzozow

Mathias Georgii de Brzozow

Stanislaus Martini de Sanok

Joannes Mathiae de Dubeczko⁷⁹

Pennae, s. 263. Jeszcze w 1510 roku, jako pleban brzozowski, świadczył w dokumencie fundacyjnym parafii w Hoczwi, A. FASTNACHT, dz. cyt., t. 1, Brzozów 1991, s. 55.

⁷⁴ Michał ze Strzeszkowic k.Lublina zwany Sochą był proboszczem w Nizankowicach co najmniej do 1519 roku, AAP, AAC, sygn. 11, k. 41.

⁷⁵ Prawdopodobnie jest to Andrzej, późniejszy notariusz publiczny kreacji apostolskiej (admisja przemyska: 23 VI 1509), prezentowany na plebanie w Dynowie, A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 74, 319.

⁷⁶ Marcin z Krosna występował jako pleban w Krośnie jeszcze w 1512 r. Nie ustalono, kiedy i gdzie przyjął święcenia wyższe, AAP, AAC, nr 10, k. 31v.

⁷⁷ Notariusz publiczny obu kreacji, apostolskiej i cesarskiej. Admisję przemyską otrzymał 15 X 1512 r. z rąk Stefana Łochowskiego wikariusza *in spiritualibus* i oficjała generalnego przemyskiego. Opiekun bractwa NMP w Brzozowie, A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 285-286, 342.

⁷⁸ Może wikariusz w Dynowie, AAP, AAC, nr 14, k. 203.

Martinus Stanislai de Rymanow⁸⁰

Cristoforus Laurencii de Rymanow

Stanislaus Andree de Domaradz

Joannes Alberti de Brzozow

Martinus Jacobi de Sanok

Felix Alberti de Sanok

Martinus Mathiae de Brzozow

Albertus Jacobi de Brzozow

Benedictus Martini de Crosna

Jacobus Valentini de Jaroslaw

Mathias Johannis de Rzeschow⁸¹

Mathias Mathie de Tyczyn

Felix Nicolai de Hartha⁸²

Jeronimus Valentini de Premislia

Bartholomeus Simonis de Brzozow

Frater Felix ordinis fratrum minorum de Premislia et de licentia sui prioris

[Bezpośrednio na następnej karcie (17v) zaznaczono, że zmienił się rok (*mutatur annus*) i zapowiedziano wpisy kolejnych spraw sądowych (*iudicium quod more patrie scribitur*). 28 lutego 1506 roku wpisano wykaz duchownych wyświęconych w Lublinie (k. 19-21), a następnie w Radymnie].

[k. 22]

Anno Domini millesimo quingentessimo sexto, sabbato quo in ecclesia Dei pro introitu misse Sicientem venite ad aquas decantatur [28 III 1506] per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam episcopum Premisliensem et Regni Poloniae vicecancellarium in ecclesia in Radymna promoti ad sacros ordines

Primo ad gradum diaconatus

Nicolaus Joannis de Inowlodz Gneznensis dioecesis de licencia sui ordinarii ad provisionem domini Ade de Drzewycza capitaneum Lucoviensem

⁷⁹ Być może tożsamy z Janem, mansjonarzem katedralnym przemyskim. Nie ustalono, czy przyjął święcenia wyższe. Pełnił funkcję wikariusza przy kościele parafialnym w Dubiecku jeszcze w 1527 r., AAP, AAC, nr 14, k. 22v.

⁸⁰ Być może tożsamy z Marcinem z Rymanowa, występującym jako *ministerialis* kościoła w Rymanowie, tamże, k. 294.

⁸¹ Wydaje się, że nie przyjął święceń wyższych. Do 1519 r. występował jako graczalista kościoła parafialnego w Rzeszowie, AAP, AAC, nr 11, k. 89v, k. 90v.

⁸² Występował jako pleban w Piotraszówce jeszcze w połowie XVI wieku, AAP, AAC, nr 12, k. 36.

Nicolaus Michaelis de Lochowo Gneznensis dioecesis de licencia sui dioecesani ad certum titulum ecclesiae sue parochialis in Inowłodz

Georgius Stanislai de Szosznowycza Chelmensis dioecesis de licencia sui dioecesani ad certum titulum ecclesie sue parochialis in Lubomlya

Venceslaus Gregorii de Rymanow ad certum titulum viccarie sue in Crasznysthaw

Joannes Joannis de Turobyn Chelmensis dioecesis de licencia sue dioecesani ad provisionem generosi domini Vincentii Szwythwa de Schamotuli⁸³

Marcus Mathiae de Jaszyenyecz Posnanensis dioecesis de licencia sui dioecesani ad provisionem honorabilis domini Pauli in Wrzeszczow

Bernardus Bartholomei de Pyerzsznya dioecesis Gneznensis ad provisionem domini Cazimir de Chuchnowycze⁸⁴ de licencia sui dioecesani

Mathias Mathiae de Szyrakowycze Gneznensis dioecesis ad provisionem domini Petri Saphranyecz castellani Wyszliczyensis de licencia sui ordinarii

Lazarus Nicolai de Jaszlyszkow Chelmensis dioecesis ad provisionem domini Joannis Lathalski prepositi Gnesnensis de licencia sui dioecesani

Nicolaus Nicolai de Przytyk Cracoviensis dioecesis de licencia sui dioecesani ad provisionem nobilis Jacobi Chamyecz de Pothok

Andreas Jacobi de Przeworsko ad provisionem domini Raphael de Jaroslaw castellanis Przemisliensis

Jacobus Alberti de Brzozow ad provisionem Reverendissimi domini Bernardini archiepiscopi Leopolyensi

[k. 22v]

Nicolaus Bartholomei de Pczyonow Gnesnensis dioecesis de licencia sui dioecesani ad provisionem generosi domini Joannis Bochoćniczky castellani Malogoszczensis

Simon Stanislai de Szulykow Posnanensis dioecesis de licencia sui dioecesani ad provisionem domini Feliks Ozarowski

Ad gradum subdiaconatus

Jacobus Valentini de Jaroslaw ad provisionem magnifici domini Spithkonis de Jaroslaw castellani Cracoviensis

Gregorius Joannis de Lancicia Gneznensis dioecesis de licencia sui dioecesani ad provisionem generosi domini Jacobi de Wythowycze tribuni Sanocensis

⁸³ Jan z Turobina s. Jana, bakałarz Uniwersytetu Krakowskiego z 1489 roku, w latach 30-tych XVI wieku był audytorem kurii biskupiej w Przemyślu, AAP, AAC, sygn. 6, s. 487.

⁸⁴ Nie udało mi się zidentyfikować miejscowości.

Mathias Petri de Pyasecznawola Posnanensis dioecesis ad provisionem generosorum Stanislai, Andreae, Mathiae heredum in Smogorzow

Mathias Joannis de Novacivitate ad provisionem Barzy heredis de Blozew

Simon Joannis de Kanczuga ad provisionem generosi domini Nicolai de Pilcza capitanei Cracoviensi Crasznostaviensi

Frater Felix ordinis minorum sancti Francisci de Przemislya de licencia sui superioris

Jacobus Georgii de Sanok ad provisionem venerabilis capituli Leopoliensi

Joannes Joannis de Trebowlya dioecesis Leopoliensis ad certum titulum ecclesiae suae parochialis in Blozew

Joannes Laurentii de Ostralanka ad provisionem generosi domini Joannis Wrzoschowsky de licencia sui dioecesani

[k. 23]

Ad gradum accolitatus

Andreas Sigismundi de Myankysch

Andreas Stanislai de Jaroslaw

Andreas Alberti de Radymno

Georgius Stanislai de Sanok

Joannes Valentini de Jaroslaw

Mathias Joannis de Jaroslaw

Martinus Joannis de Jaroslaw

Joannes Petri de Strzeschow⁸⁵ Cracoviensis dioecesis de licencia sui ordinarii

Stanislaus Stanislai de Zagorzycze Cracoviensis dioecesis de licencia sui ordinarii

Stanislaus Stanislai de Radymno⁸⁶

Wladislaus Martini de Radymno

Petrus Joannis de Radymno

Martinus Mathiae de Radimno

Stephanus Andree de Sal

Joannes Pauli de Przeworsko

Laurentius Nicolai de Przworsko

Frater Stanislaus ordinis minorum sancti Francisci de Przemislia de licencia sui superioris

⁸⁵ Nie ustalono, w jakim charakterze pozostał w Przemyślu, ale pojawiał się jako świadek w sądzie oficjała jeszcze w 1519 r., AAP, AAC, nr 11, k. 89v.

⁸⁶ Późniejszy notariusz publiczny kreacji cesarskiej, a w latach 1517-1518 pisarz Stanisława Biela, rektora Uniwersytetu Krakowskiego. W 1521 r. uzyskał admisję przemyską, A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 83, 343.

Joannes Stanislai de Jaroslaw
 Joannes Joannis de Jaroslaw
 Petrus Joannis de Sanok
 Andreas Martini de Jaroslaw
 Stanislaus Jacobi de Jaroslaw
 Stanislaus Stanislai de Jaroslaw
 Dionisius Pauli de Jaroslaw

[Bezpośrednio pod ostatnim wyświęconym, w najbliższą środę, 1 kwietnia, wniesiono cztery sprawy: prośbę Łukasza z Trzebini, kapelana i sekretarza biskupa Macieja o parafię w Dynowie, ustanowienie pełnomocnictwa dla Pawła Laski przez plebana lubaczowskiego Stanisława Małdrzyka i urodzonego Pawła Turpina w sprawie przeciw Aleksemu, prepozytowi szpitala w Lubaczowie, wyznaczenie terminu przesłuchania Aleksego przez biskupa oraz ustanowienie pełnomocnictwa dla Michała Siennowskiego przez Piotra Gołuchowskiego w sprawie przeciw altaryście w Siennowie, Stogniewowi. Następną sprawę wniosła we wtorek, 7 kwietnia, niejaka Jadwiga Skalina przeciw mężowi Tomaszowi, a dzień później, w środę 8 kwietnia, przedłożono kolejną sprawę małżeńską Doroty z Tyczyna przeciw mężowi, kowalowi z Tyczyna. Tego samego dnia, na kartach 24v-25, wpisano transumpt przywileju biskupa Piotra Chrzastowskiego z 1440 dotyczącego sołectwa w Przysietnicy.

Powyższe wpisy sporządzono niewątpliwie jeszcze w Radymnie, ale trzy dni później biskup Drzewicki był już w Przemyślu. W Wielką Sobotę wyświęcił kolejną grupę duchownych, a ich wykaz, sporządzony prawdopodobnie przez notariusza Stanisława z Przedborza, znajduje się na kartach 25v-26v].

[k. 25v]

Anno quo supra [1506], Sabbato Magno Pasche [11 IV 1506], per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam Dei gratia episcopum Premisliensem et Regni Poloniae vicecancellarium in ecclesia cathedrali Premisliensi promoti

Ad gradum presbiteratus

Georgius Stanislai de Sosnowicza Chelmensis dioecesis ad certum titulum ecclesie sue parochialis in Lubomla de licencia sui dioecesani

Joannes Joannis de Thurobin Chelmensis dioecesis ad provisionem domini Vincenti Swydwa de Samothuli de licencia sui dioecesani

Mathias Mathiae de Sirakowycze Gneznensis dioecesis ad provisionem domini Petri Saffranecz de licencia sui dioecesani

Nicolaus Nicolai de Przytyk dioecesis Cracoviensis ad provisionem domini Jacobi Chamycz de licencia sui dioecesani

Lazarius Nicolai de Jaslikow dioecesis Chelmensis ad provisionem domini Joannis Lathalski prepositi Gneznensis de licencia sui dioecesani

Bernardus Bartholomei de Pyersnia dioecesis Gneznensis ad provisionem domini Cazymirz de licencia sui dioecesani

Nicolaus Bartholomei de Pczonow Gneznensis dioecesis domini Joannis Bochothniczki ad provisionem sui dioecesani

Nicolaus Martini de Crosna dioecesis Premisliensis ad provisionem domini Stephani Lochowski canonici Skarbimiriensis

Venceslaus Gregorii de Rymanow dioecesis Premisliensis ad provisionem domini Andree de Schadurki

Jacobus Alberti de Brzozow dioecesis Premisliensis ad provisionem domini Bernardini archiepiscopi Premisliensis Leopoliensis⁸⁷

Nicolaus Michaelis de Lochow dioecesis Gneznensis ad certum titulum ecclesie sue parochialis in Inowlodz de licencia sue dioecesani

[k. 26]

Nicolaus Joannis de Inowlodz Gneznensis dioecesis ad provisionem domini Ade de Drzewicza de licencia sui dioecesani

Joannes Mathiae de Jassyenyecz Poznanensis dioecesis ad provisionem domini plebani in Wrzesczow de licencia sui dioecesani

Simon Stanislai de Solykow Poznanensis dioecesis domini Felicis Ozarowski de licencia sui dioecesani

Michael Mathiae de Strzeskowicze ad certum titulum ecclesie sue parochialis in Nyezankowycze

Andreas Jacobi de Przeworsko dioecesis Premisliensis ad provisionem domini Raphaelis de Jaroslaw castellani Premisliensis

Frater Ludowicus ordinis sancti Francisci extra muros Leopoliensis de licencia sui superioris

Frater Bonawentura ordinis sancti Francisci de observantia de Leopoli de licentia sui superioris

Frater Ludovicus ordinis sancti Francisci de observantia de Voynycz de licencia sui superioris

Ad gradum diaconatus

Gregorius Joannis de Lancicia Gneznensis dioecesis ad provisionem domini Jacobi Pyenyazek de Vithovycze tribuni Sanoczensis de licencia sui dioecesani

Jacobus Georgii de Sanok dioecesis Premisliensis ad provisionem venerabilis capituli Leopoliensis

⁸⁷ Zapewne pisarz dokonał tu skrótu, bowiem Bernard Wilczek nie był biskupem przemyskim tylko lwowskim, pełnił natomiast w tym czasie funkcje dziekana i administratora diecezji przemyskiej.

Mathias Petri de Pyasecznavolya dioecesis Poznanensis ad provisionem dominorum Stanislai et Andree Smogorzowski de licencia sui dioecesani

Joannes Laurentii de Ostralanka dioecesis Poznanensis ad provisionem domini Joannis Wrzossowski de licencia sui dioecesani

[k. 26v]

Jacobus Valentini de Jaroslaw dioecesis Premisliensis ad provisionem magnifici domini Spithkonis de Jaroslaw castellani Cracoviensis

Joannes Joannis de Trebowla ad certum titulum ecclesie sue parochialis in Blozew

Simon Joannis de Canczuga dioecesis Premisliensis ad provisionem domini Nicolai Pileczki heredis de Canczuga

Frater Felix ordinis sancti Francisci de Premislia de licencia sui superioris

Mathias Joannis de Novemyasto ad provisionem domini Joannis Barzy de Blozew

Felix Nicolai de Hartha dioecesis Premisliensis ad provisionem domini Pauli Conyusseczky archidiaconem Premisliensem

Ad gradum subdiaconatus

Frater Stanislaus ordinis sancti Francisci de Premislia de licencia sui superioris

Frater Joannes ordinis sancti Francisci de observantia de Sambor de licencia sui superioris

Frater Franciscus ordinis sancti Francisci extra muros Leopoliensis de licencia sui superioris

[Pobyt biskupa Drzewickiego w Przemyślu nie trwał długo, albowiem 20 kwietnia, we wtorek, przebywał w Radymnie (sporządzono tu wpisy trzech spraw), a 27 kwietnia, w poniedziałek, biskup był już w swojej rezydencji w Brzozowie. Pozostał tu ponad miesiąc, a w sobotę po Zesłaniu Ducha Świętego (6 czerwca) wyświęcił wymienionych niżej duchownych. Ich wykaz został sporządzony przez ówczesnego notariusza kancelarii biskupiej, Pawła Tarłę].

[k. 36]

Anno quo supra, sabbato post festum Penthecosten [6 VI 1506], quo in ecclesia Charitatis Dei pro introitu misse decantatur, per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam Dei gratia episcopum Premisliensem et Regni Poloniae vicecancellarium in ecclesia parochiali in Brzozow promoti

Ad gradum subdiaconatus

Frater Paulus ordinis minorum de observantia de Przevorszko de licentia sui superiori

Diaconatus gradum

Frater Stanislaus ordinis sancti Francisci de Crosna de licentia sue superioris

[k. 36v]

Ad gradum presbiteratus

Mathias Johannis de Nova Civitate Premisliensis dioecesis ad provisionem nobilis Stanislai Barzy de Blozew

Felix Nicolai de Hartha Premisliensis dioecesis ad provisionem venerabilis domini Pauli Konyusheczeni archidiaconi Premisliensis

Jacobus Valentini de Jaroslaw Premisliensis dioecesis ad provisionem magnifici domini Spithkonis de Jaroslaw castellani Cracoviensis

Simon Johannis de Canyczuga Premisliensis dioecesis ad provisionem generosi Nicolai Pyleczki

Jacobus Georgii de Sanok Premisliensis dioecesis ad provisionem venerabilis capituli ecclesie Metropolitanae Leopoliensis

Frater Felix ordinis sancti Francisci de Premisla de licentia sui superioris

Johannes Johannis de Trebowla Premisliensis (sic!) dioecesis ad certum titulum ecclesie parochialis in Blozy

Gregorius Johannis de Lanczyczya Gnesnensis dioecesis ad provisionem generosi domini Jacobi Pyenyazek tribuni Sanoczensis de licentia sui dioecesani

[Wpisy wnoszone do księgi przez notariusza Stanisława z Przedborza kończą się w lipcu 1506 roku, po czym następuje przerwa aż do 11 grudnia tego roku. W tym dniu zapisano jednak tylko datę i miejsce (*die Veneris, undecima decembris in Pyotrkow*), a pierwsza sprawa rozpatrywana dopiero 21 grudnia, miała miejsce *in domo habitacionis venerabilis domini Pauli Conyusheczeni*, wówczas archidiakona, wikariusza *in spiritualibus* i oficjała generalnego przemyskiego⁸⁸. Biskupa Drzewickiego nie było w Przemyślu od sierpnia tego roku, ale w ostatnich dniach lutego 1507 roku księga, a raczej odpowiednia składka, znalazła się w Krakowie. Z analizy wpisów wynika, że wnoszono je na przemian, w Krakowie, w kancelarii biskupa, bądź w Przemyślu, w domu wikariusza. Na przykład w 1509 roku, 11 kwietnia w Przemyślu wpisywano legat na rzecz miejscowej katedry, a niżej, na tej samej stronie, ale dopiero 23 maja, w Krakowie, i wobec

⁸⁸ AAP, AAC, nr 12, k. 44. Oznacza to, że niedokończone przez biskupa sprawy załatwiał Paweł Koniuszcki, wikariusz *in spiritualibus*.

biskupa Drzewickiego, przedstawiali swoje racje Mateusz, wiceprepozyt w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu, wcześniej pleban parafii w Tyrawie oraz Paweł Koniuszecki, archidiakon przemyski, pleban w tejże Tyrawie⁸⁹.

Biskup Drzewicki zatrzymał się w Przemyślu dopiero w sierpniu 1509 roku, kiedy wraz z dworem królewskim udawał się do Lwowa. Krótki, bo zaledwie kilkudniowy pobyt biskupa w diecezji (18 -25 sierpnia), nie został nawet odnotowany w omawianej księdze. Jest natomiast informacja w księdze uchwał miejscowej kapituły o zwołaniu uroczystego posiedzenia w celu odebrania przysięgi od ordynariusza diecezji. Miało to miejsce w czwartek, 23 sierpnia 1509 roku⁹⁰.

Podczas kolejnego pobytu w Przemyślu (31 X 1511- przed 10 XII 1511) biskup był bardzo aktywny. W listopadzie zwołał synod diecezjalny i przed powrotem do Krakowa (11 grudnia) zdążył udzielić święceń 39 akolitom].

[k. 70v]

Anno Domini millesimo quingentessimo undecimo [22 XI 1511], per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam Dei gratia episcopum Premisliensem et Regni Poloniae cancellarium promoti

Ad ordinem acolitatus

Marcus Marcii de Prochnyk⁹¹

Georgius Joannis de Premislia

Stanislaus Felici de Grochowcze

Joannes Ade de Drohobicz⁹²

Joannes Stanislai de Premislia

Jacobus Marthini de Denow

Kaspar Marcii de Prochnyk

Joannes Stanislai de Stryj

Jacobus Mathiae de Premislia

Albertus Joannis de Drohobicz

Stanislaus Andree de Premislia

Andreas Derslai de Krukyenycze

⁸⁹ Tamże, k. 57v.

⁹⁰ *Capitulum celebratum per Reverendissimum in Christo patrem et dominum dominum Mathiam dei gratia episcopum Premisliensem et Regni Poloniae vicecancellarium venerabiles dominos Paulum Konyusheccki archidiaconum, Stephanum Lochowski viccarium in spiritualibus et officialem Premisliensem generalem, magistrum Matheum de Boleslawycz et Jacobum de Rokyetnicza canonicos ecclesiae Cathedralis Premisliensis, tu przysięga biskupa, AAP, Conclusiones Capituli Premisliensis ex annis 1443-1535, Lib. 1, k. 75.*

⁹¹ Jakiś Marek występował jako *lektor missarum* w Pruchniku jeszcze w 1530 r., AAP, AAC, nr 14, k. 33.

⁹² Prawdopodobnie był to Jan Konwicki, późniejszy altarysta drohobycki, AAP, Conclusiones, k. 90v.

Stanislaus Nicolai de Lanyczna
Mathias Michaelis de Premislia
Jacobus Petri de Radymno
Laurentius Joannis de Radymno
[k. 71]

Laurentius Bartholomei de Radymno
Joannes Martini de Radymno
Joannes Nicolai de Lubaczow⁹³

Leonardus Thomae de Lubaczow
Petrus Nicolai de Pelnathicze
Stanislaus Jacobi de Jaroslaw

Joannes Jacobi de Jaroslaw
Felix Mathiae de Lubaczow

Sebastianus Venceslai de Lubaczow
Andreas Petri de Drohobycz⁹⁴

Laurentius Gregorii de Premislia
Martinus Stanislai de Premislia

Andreas Joannis de Vysnya
Martinus Nicolai de Jaroslaw⁹⁵

Joannes Petri de Jaroslaw
Sebastianus Stanislai de Sambor

Jacobus Georgii de Novacivitate
Martinus Michaelis de Denow⁹⁶

Mathias Martini de Pilsno⁹⁷ de licencia sui ordinarii loci generaliter
domino ordinare concessa

Jacobus Stanislai de Czudecz de licencia sui loci ordinarii generaliter
domino ordinare concessa

Albertus Gregorii de Kunow sui loci ordinarii consessa domino
ordinare generaliter

⁹³ Występował jako pleban w Lubaczowie w 1515 roku, AAP, AAC, nr 11, k. 62. Nie udało się potwierdzić święceń wyższych.

⁹⁴ Notariusz publiczny kreacji apostolskiej, altarysta i opiekun bractwa parafialnego w Drohobyczu. Admisję przemyską uzyskał w 1522 r. od Tomasza z Grodziska, wikariusza *in spiritualibus* i oficjała generalnego przemyskiego. Był notariuszem w konsystorzu przemyskim, A. ŁOSOWSKA, *Mieszkańcy późnośrednio-wiecznego Drohobycza w świetle akt konsystorza przemyskiego*, „Drogobičkij Krajeznawczyj Zbirnik” 16(2012), s. 69.

⁹⁵ Pełnił funkcję zakrystiana katedralnego przemyskiego przynajmniej od 1510 r., AAP, Conclusiones, k. 78v.

⁹⁶ Jakiś Marcin z Dynowa był wikariuszem w Przybyszówce po 1526 r., AAP, AAC, nr 14, k. 7.

⁹⁷ Od 1515 r. był wikariuszem wieczystym w katedrze przemyskiej, AAP, AAC, nr 11, k. 69v.

Felix Jacobi de Felsthin
[k. 71v]
Mathias Bartholomei de Jaroslaw

[Po wpisaniu powyższej listy wyświęconych akolitów oraz problemów rozpatrywanych przez synod, kanonik i notariusz publiczny Stefan z Łochowa wniósł zobowiązanie o przekazaniu czynszu z należącej do wójtostwa wsi Równe na rzecz nowoutworzonej mansjonarii przemyskiej. Wpis nosi datę 1 listopada i jest to ostatnia zapiska z 1511 roku, bowiem bezpośrednio pod subskrypcją notarialną Stefana z Łochowa, bez wstępu i odstępu, znajduje się spis wyświęconych w roku 1512].

[k. 76v]

Anno Domini Millesimo quingentesimo duodecimo, sabbatho post festum Exaltationis Sancte Crucis, quo in Ecclesia Dei promisse introitu decantatur venite exultemus [18 IX 1512] per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam Dei gratia episcopum Premisliensem et Regni Poloniae cancellarium, in ecclesia cathedrali Premisliensi promoti ad ordines

Et primo ad gradum accolitatus

Sebastianus Jacobi de Przeworsko

Gregorius Stefani de Przeworsko

Andreas Cunradi de Przeworsko

Martinus Alberti de Dubieczko⁹⁸

Thomas Jacobi de Przeworsko

[k.77]

Martinus Stanislai de Prochnyk

Gregorius Jacobi de Przeworsko

Mathias Stanislai de Przeworsko⁹⁹

Stanislaus Mathiae de Przeworsko

Laurentius Marcii de Jaroslaw

Albertus Laurentii de Jaroslaw

Caspar Joannis de Jaroslaw

Caspar Joannis de Nova Civitate Bybel¹⁰⁰

Mathias Joannis de Jaroslaw

Petrus Mathiae de Brzozow

Mathias Stanislai de Leopoli

Joannes Joannis de Sambor

⁹⁸ Od 1508 r. prebendariusz w Rokietnicy, AAP, Conclusiones, k. 71v.

⁹⁹ Był wikariuszem wieczystym w kolegiacie jarosławskiej, AAP, AAC, nr 14, k. 205v.

¹⁰⁰ W 1520 r. występował jako pleban w Nowym Mieście Bybło, być może uzyskał święcenia wyższe, ale ich nie odnaleziono, AAP, AAC, nr 11, k. 91.

Mathias Stanislai de Lovcze
Martinus Joannis de Jaroslaw
Jacobus Jacobi de Vyelopole
Joannes Mathiae de Canyczuga
Joannes Mathiae de Przybyschowka¹⁰¹
Stanislaus Joannis de Lanczuth¹⁰²
Frater Joannes de Lezenysko ordinis predicatorum de licencia sui superioris
Martinus Joannis de Denow
Stanislaus Jacobi de Moszczyska¹⁰³
Albertus Mathiae de Moszczyska
Gregorius Martini de Drohobycz
Paulus Bartholomei de Drohobycz¹⁰⁴
Jeronimus Joannis de Prochnyk
Valentinus Bartholomei de Premislia
[k. 77v]
Petrus Bartholomei de Premislia
Georgius Gregorii de Drohobycz
Gregorius Benedicti de Premislia¹⁰⁵
Valentinus Joannis de Przeworsko
Constantinus Thome de Przeworsko
Joannes Gabrielis de Przeworsko
Simon Benedicti de Brzozow
Jacobus Joannis de Moszczyska
Stanislaus Mathie de Belzycze¹⁰⁶ dioecesis Cracoviensis
Joannes Martini de Premislia
Stanislaus Joannis de Premislia

¹⁰¹ Być może tożsamy z Janem, proboszczem w Pnikucie (ok. 1537 r.) i altarystą NMP w Lubaczowie, AAP, AAC, nr 14, k. 293; nr 15, s. 130.

¹⁰² Prawdopodobny wikariusz w Dynowie po 1520 r., AAP, AAC, nr 14, s. 305.

¹⁰³ Być może był to Stanisław prezentowany na plebanię w Kosienicach; prawdopodobnie jej nie otrzymał, bo występował jako komendariusz w Mościskach w latach 30-tych XVI wieku, AAP, AAC, nr 8, k. 307; nr 14, k. 12.

¹⁰⁴ Występował jako *locatus* szkoły katedralnej w Przemyślu. Był egzekutorem testamentu mieszczki samborskiej Anny Droszowskiej, która zapisywała Pawłowi pewne sumy na swoim domu. W 1520 r. występował jako kleryk i świadek w konsystorzu (AAC, nr 11, k. 92v).

¹⁰⁵ W 1520 r. był jeszcze klerykiem i mansjonarzem (AAP, AAC, nr 11, k. 92v). Zrezygnował z mansjonarii po objęciu funkcji pisarza miejskiego. Funkcję tę pełnił w latach 1522-1524 i 1528, A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 134; E. GRIN-PISZCZEK, *Urzednicy miejscy Przemyśla w XIV-XVIII wieku*, Toruń 2012, s. 265, nr 1228.

¹⁰⁶ Po 1525 r. wikariusz wieczysty, wicedziekan katedralny przemyski i prepozyt szpitala św. Ducha w Przemyślu, A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 257.

Georgius Nicolai de Sambor

Mathias Petri de Premislia

Felix Petri de Bludnyki¹⁰⁷

Joannes Jacobi de Bobova dioecesis Cracoviensis

Mathias Petri de Zydaczow Leopoliensis dioecesis

Georgius Martini de Drohobycz¹⁰⁸

Mathias Stanislai de Drohobycz

Andreas Joannis de Stryj

Ad gradum subdiaconatus

Vincentius Martini de Premislia ad certum titulum mansionarie in
Ecclesia Cathedrali Premisliensis¹⁰⁹

Ad gradum diaconatus

Frater Jacobus de Leopoli ordinis predicatorum de licencia sui
superioris

[k. 78]

Joannes Joannis de Jasliska Cracoviensis dioecesis de licencia sui
ordinarii ad provisionem venerabilis domini Nicolai Rokosz canonici
Premisliensis

Joannes Petri de Colonia Leopoliensis dioecesis ad provisionem
generosi Petri Fal de licencia sui ordinarii

Ad gradum presbiteratus

Frater Mathias de Shochaczow ordinis predicatorum de licencia sui
superioris

Frater Joannes de Cashovia ordinis predicatorum de licencia sui
superioris

Joannes Gregorii de Jaroslaw ad provisionem generosi domini
Andree Czurilo castellani Premisliensis

Mathias Stanislai de Rava Gneznensis dioecesis de licencia sui
dioecesani ad provisionem generosi Joannis Mnczyshek de Zelechow

[Datę 18 września 1512 roku noszą też dwa ostatnie wpisy z czasów biskupa Drzewickiego: przywilej dla prepozytury szpitalnej oraz transumpt przywileju dla wsi Golcowa z 1448 roku. Kolejny wpis, wniesiony po trzy-nastu latach przerwy, nosi datę 4 października 1525 roku (środa). Wpisano wtedy informację o zwołaniu synodu diecezjalnego przez biskupa Andrzeja

¹⁰⁷ W styczniu 1513 r. stawał w konsystorzu w sprawie przeciw Katarzynie, kupcowej przemyskiej, AAP, AAC, nr 11, k. 40-40v.

¹⁰⁸ Wpisany dwukrotnie, więc albo jest to zwykła pomyłka pisarza, albo chodzi o dwie różne osoby.

¹⁰⁹ Notariusz publiczny kreacji apostolskiej. W 1508 roku przyjął admisję przemyską i był pisarzem konsystorza przemyskiego, a po 1510 r. mansjonarz, A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 294-295.

Krzyckiego. Oprócz informacji o synodzie zapisano sprawy: rezygnację biskupa Krzyckiego z dziesięciny ze wsi Kniżyce na rzecz wikariuszy katedralnych oraz transumpty przywilejów dla kościołów parafialnych w Przeworsku z 1405 roku i Krzeszowie z roku 1509. Przez następne cztery lata nie wpisano żadnej sprawy. Dopiero 28 lipca 1529 roku, w Brzozowie, zaczęto notować sprawy rozpatrywane w kancelarii biskupa Jana Karnkowskiego. Wniesiono również wykaz duchownych wyświęconych przez biskupa Jana w 1529 i 1531 roku. Pierwszych święceń dokonał podczas pobytu w Brzozowie, a zapisał to notariusz Stanisław Dąbrowski].

[k. 83]

Anno quo supra, die dominico ante festum Sancti Laurentii proximo [8 VIII 1529] per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Joannem dei gratia episcopum Premisliensem in ecclesia parochiali in Brzozow

Ad gradum accolitatus promoti

Albertus Mathiae de Brzozow¹¹⁰

Andreas Georgii de Brzozow

Jacobus Marcii de Prochnyk

Joannes Nicolai de Colaczycze dioecesis Cracoviensis de licencia sui dioecesani

[k. 83v]

Stephanus Bartholomei de Rzeschow¹¹¹

Mathias Stanislai de Rzeschow

Jacobus Nicolai de Rzeschow

Petrus Stanislai de Svyncza¹¹²

Albertus Martini de Rzeschow¹¹³

Antonius Petri de Rzeschow

Erasmus Joannis de Rzeschow

Joannes Jacobi de Rzeschow

Andreas Martini de Dubyeczeko

Stanislaus Mathiae de Dubyeczeko

Mathias Martini de Dubyeczeko

Baltazar Jacobi de Sambor

¹¹⁰ Być może był to późniejszy wikariusz katedralny przemyski (ok. 1550), AAP, AAC, nr 19, k. 235.

¹¹¹ Stefan (Szczepan) z Rzeszowa, prezentowany na probostwo w Miejscu w 1537 r., prepozyt szpitala św. Ducha w Krosnie, AAP, AAC, nr 15, k. 117.

¹¹² Piotr ze Świlczy (Swińczy) był plebanem w Manasterzu ok. 1550 r. i gracjalistą w Radymnie, AAP, AAC, nr 22, k. 93, 99.

¹¹³ Wojciech z Rzeszowa występował jako komendariusz kościoła w Sanoku i Tyrawie, AAP, AAC, nr 22, k. 49, 171.

Joannes Georgii de Sanok
Andreas Stanislai de Denow¹¹⁴
Mathias Jacobi de Denow
Jacobus Alberti de Denow
Felix Stanislai de Denow¹¹⁵
Valentinus Alberti de Denow¹¹⁶
Bernardus Petri de Denow
Jacobus Jacobi de Rogi
Joannes Alberti de Gorlicze¹¹⁷ dioecesis Cracoviensis de licencia sui
dioecesani
Casper Joannis de Sanok
Mathias Joannis de Sanok
Joannes Georgii de Thyczyn¹¹⁸
Joannes Stanislai de Gorki
Stanislaus Valentini de Brzozow
Mathias Thome de Brzozow
Martinus Preczlai de Brzozow

[Na 1 września 1529 roku biskup Jan zwołał synod diecezjalny i powrócił do Przemyśla. Na kartach 86v-90 zapisano statuty synodalne, a następnie kilka spraw wniesionych przez plebanów kilku parafii (k. 90v-94). Już jednak 5 września biskup Karnkowski był w Radymnie i wyświęcił na stopień akolity osiem osób. Ich wykaz sporządził notariusz Stanisław z Dąbrowy].

¹¹⁴ Prawdopodobnie tożsamy z komendariuszem w Błażowej i wikariuszem w Dubiecku ok. 1550 roku, AAP, AAC, nr 22, k. 54.

¹¹⁵ Około 1542 roku występował jako *lector missarum* w Jarosławiu, AAP, AAC, nr 20, k. 69.

¹¹⁶ Był wikariuszem katedry krakowskiej i plebanem w Harcie (ok. 1550-1560), AAP, AAC, nr 19, k. 261-262.

¹¹⁷ W latach 1539-1542 był plebanem w w Króliku i Rybotyczach. Należy dodać, że kilkanaście lat wcześniej, w diecezji przemyskiej, pracował już jakiś Jan z Gorlic. Był wikariuszem katedry przemyskiej i w listopadzie 1508 roku rezygnował z wikariatu na rzecz dzierżawy kościoła parafialnego w Radymnie. Proboszczem tej parafii był wówczas Stanisław Kościeszka, kanonik lwowski, który zastrzegł, że Jan z Gorlic winien zamieszkać w Radymnie, wyremontować dom parafialny i otoczyć parafię szczególną troską, (AAP, AAC, nr 10, k. 9v). Kilka miesięcy później, 6 lutego 1509 r. Stanisław Kościeszka ostatecznie zrezygnował z parafii, a prowizję na jej objęcie otrzymał magister Mateusz z Bolesławca, kanonik kapituły katedralnej przemyskiej, (tamże, nr 13, k. 8-9).

¹¹⁸ Był rektorem kościoła parafialnego w Tyczynie jeszcze w 1534 r., bo wtedy ustanawiał swoim pełnomocnikiem Mikołaja z Krakowa, wikariusza wieczystego katedry przemyskiej, AAP, AAC, nr 14, k. 322.

[k. 94]

Anno quo supra, die dominico proximo post festum Sancti Egidii [5 IX 1529], per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Joannem Dei gratia episcopum Premisliensem in ecclesia parochiali in Radymno

Ad gradum acolitatus promoti

Stanislaus Valentini de Svyncza

Nicolaus Joannis de Novasyedlcze

Stanislaus Andree de Brzozow¹¹⁹

Jeronimus Joannis de Dubyeczeko¹²⁰

Martinus Joannis de Rzeschow

Bartholomeus Mathiae de Jaroslaw¹²¹

Jacobus Georgii de Novacicitate

Gallus Nicolai de Radymna

[Także w Radymnie, i jeszcze w tym samym miesiącu, święcenia akoliatu otrzymała kolejna grupa osób. Zapisał to bliżej nieznany notariusz¹²².

[k. 98v]

Anno Domini millesimo quingentesimo vicesimo nono, die sabbati quattuor temporum post festum Exaltacionis Sancte Crucis [18 IX 1529], per Reverendissimum dominum Joannem Dei gratia episcopum Premisliensem

Ad gradus acolitatus promoti in ecclesia Radymnensem

Sebastianus Georgii de Drohobycz

Stanislaus Stanislai de Drohobycz

Joannes Joannis de Radymna

Lucas Jacobi de Radymna

Georgius Pauli de Drohobycz

Albertus Michaelis de Lanczuth

Mathias Joannis de Chmyelnik

Albertus Mathiae de Lyesko¹²³

¹¹⁹ Był prepozytem szpitala w Brzozowie, AAP, Conclusiones, k. 143v.

¹²⁰ Występował już w 1527 r. jako świadek rezygnacji z prepozytury szpitala św. Krzyża w Tyczynie jej dotychczasowego prepozyta, Macieja, AAP, AAC, nr 14, k. 13v.

¹²¹ Około 1558 roku występował jako *lector missarum* w katedrze przemyskiej, AAP, AAC, nr 19, k. 292.

¹²² W tym czasie, obok Stanisława z Dąbrowy, w kancelarii biskupa Jana Karnkowskiego pracowali notariusze: Filip z Mąkolina, Wojciech z Leska, Feliks z Wielkiego Opatowa i Franciszek Jastrzębski. Pismo, którym sporządzono wykaz, nie należy do żadnego z nich.

Georgius Stanislai de Jaroslaw

[k. 99]

Anno, die, mense quibus supra [18 IX 1529], per prefatum dominum episcopum

Ad ordinem subdiaconatus promoti

Valentinus Petri de Rzeschow ad provisionem consulum in Drohobycz

Joannes Caspari de Strzeschow ad certum titulum ecclesie parochialis in Blissne¹²⁴

Albertus Mathiae de Brzozow ad certum titulum ecclesie in Crolikowa

Balthasar Jacobi de Sambor ad provisionem magnifici domini Stanislai Odrowaz capitanei Samboriensis

Georgius Stanislai de Sanok ad provisionem consulum de Sanok

Joannes Gregorii de Thyczyn ad provisionem dominorum Pileczkye

Mathias Laurencii de Sanok ad provisionem generosi domini Dobeslai equisonis Premisliensis

Joannes Nicolai de Colaczycze de licencia sui diocesani ad provisionem generosi domini Joannes Pileczki

Sebastianus Wengczynowski ad certum tutulum canonicatus Premisliensis¹²⁵

[Na kolejnych kartach (99v-104v) wniesiono transumpty kilku dokumentów dotyczących parafii i innych instytucji kościelnych w diecezji.

¹²³ Notariusz publiczny w kancelarii biskupów Andrzeja Krzyckiego i Jana Karnkowskiego, a od 1529r. – notariusz w konsystorzu, A. ŁOSOWSKA, *Pennae*, s. 296, 350.

¹²⁴ Jan był plebanem w Bliznem jeszcze w 1542 roku (AAP, AAC, nr 12, k. 56). Nie jest tożsamy z Janem ze Strzeżowa, wyświęconym na akolitę w 1506 r.

¹²⁵ W 1525 r. *nobilis* Sebastian Węgrzynowski, jako pleban kościoła pw. św. Mikołaja w Nowotańcu, ustanawiał pełnomocnictwo dla Mikołaja, wicedziekana katedralnego (AAP, AAC, nr 14, k. 305v). Prawdopodobnie chodziło o dziesięcinę snopową ze wsi Bukowsko, o którą spierał się z Piotrem Odnowskim, podkomorzym lwowskim i starostą sądeckim (APP, AAC, nr 8, k. 182v-183v). W 1533 r. miał jakiś zatarg z Mikołajem Piotrkowskim, pisarzem kancelarii królewskiej, rozpatrywany przez Mikołaja Bedleńskiego, wikariusza *in spiritualibus*, oficjała i scholastyka krakowskiego (AAP, AAC, nr 14, k. 138). Od 1534 r., już jako kanonik lwowski i przemyski, kwitował kapitułę katedralną z kwoty 2 grzywien (tamże, k. 53v, 133). W tym samym roku sprzedawał swój dom położony na przedmieściu Przemyśla (tamże, k. 276). W roku 1541 kapituła katedralna przemyska zdecydowała o pozbawieniu go domu kanonickiego, albowiem nie wypełnił obowiązku jego naprawy, J. FEDERKIEWICZ, *Kapituła przemyska obrządku łacińskiego*. Reprint z Kroniki Diecezji Przemyskiej z lat 1908-1913, Przemyśl 2013, s. 307-308.

Zwraca uwagę brak wpisów z roku 1530. Normalną pracę kancelarii biskupiej potwierdzić można dopiero 10 marca 1531 roku. Biskup Jan Karnkowski przebywał jeszcze w Brzozowie, tam też urzędowała jego kancelaria z notariuszem Franciszkiem Jastrzębskim na czele. W związku ze zbliżającą się Wielkanocą, biskup wraz z dworem opuścił Brzozów (21 marca wniesiono wpisy w Radymnie) i w środę, 5 kwietnia, przybył do Przemyśla. W Wielką Sobotę, 8 kwietnia, wyświęcił kilkunastoosobową grupę duchownych na stopień prezbitera i diakona].

[k. 110v]

Anno quo supra, sabbato Magno Pasche [8 IV 1531], per Reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Joannem Carnkowski Dei gratia episcopum Premisliensem

Ad ordinem presbiteratus promoti

Andreas Ramyschowski de Lanczuth dioecesis Premisliensis ad certum titulum ecclesie sue parochialis in Lukowa¹²⁶

Felix de Wyelyepole dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad certum titulum ecclesie parochialis in Sthoyancze¹²⁷

Albertus Mathiae de Schamotuly dioecesis Cracoviensis (sic!) de licentia sui dioecesani ad provisionem generosi domini Joannis Herborth heredis in Dobromil

Andreas Blasii de Wyelyepole dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad provisionem magnifici domini Stanislai Odrowansch in Jaroslav heredis

Albertus Joannis de Crosna dioecesis Premisliensis ad provisionem magnifici domini Stanislai Odrowansch in Jaroslav heredis¹²⁸

Joannes Nicolai de Sandecz dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad provisionem nobilis et magnifice domine Anne Pyleczka et filiorum ipsius Joannis et Petri Pyleczczy [k 111]

Stanislaus Thome de Nova Civitate dioecesis Premisliensis ad provisionem generosi domini Joseph Cormaniczki in Cormanicze heredis¹²⁹

Joannes Stanislai de Sanok dioecesis Premisliensis ad provisionem generosi domini Petri Odnowski

Joannes Joannis de Czchow dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad provisionem magnifici domini Andree Czurylo castellani Premisliensis

¹²⁶ W 1533 r. zastąpił na plebanii w Łukowej Mikołaja, który ustanowił go egzekutorem swego testamentu (AAP, AAC, nr 14, k. 23v, 110v). Nie ustalono, kiedy i gdzie przyjmował święcenia niższe.

¹²⁷ Był plebanem w Stojańcach po 1531 r., AAP, AAC, nr 14, k. 317.

¹²⁸ Występował jako komendariusz w Kotkowicach, AAP, AAC, nr 12, k. 110.

¹²⁹ Stanisław z Nowego Miasta (Bybło) był plebanem w Chyrowie, a następnie w Brzozowie i Tyrawie Wołoskiej (AAP, AAC, nr 12, k. 110; nr 124, k. 158).

Joannes Alberti de Gorlycze dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad provisionem nobilium dominorum Nicolai Conarski in Rakowa Mathiae et Stanislai Mrochowsy in Passowa heredum

Valentinus Joannis de Strzeshow dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad provisionem generosi domini Clementis Camyenczki¹³⁰

Joannes Mathiae de Brzozow dioecesis Premisliensis ad provisionem honorabilium dominorum Nicolai in Rymanow et Pauli Grzymala in Czyelessnycza plebanorum

[k 111v]

Georgius Martini de Swolen dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad provisionem spectabilium dominorum proconsulis et consulum in Radymna

Frater Martinus de Slupcza ordinis fratrum minorum sancti Francisci de licentia sui superioris

Jheronimus Joannis de Dubyeczeko¹³¹ dioecesis Premisliensis ad provisionem magnifici domini Stanislai Stadnyczki castellani Sanocensis

Ad ordinem diaconatus

Joannes Simonis de Sandomiria dioecesis Cracoviensis de licentia sui dioecesani ad provisionem generosi domini Andree Tharlo de Szczekarzowycze vexilliferi Leopoliensis

Albertus Nicolai de Bransk¹³² dioecesis Plocensis de licentia sui dioecesani ad provisionem generosi domini Joannis Herborth in Dobromil heredis

Stanislaus Nicolai de Sakroczyn dioecesis Plocensis ad provisionem nobilis Joseph Tharnawski in Tharnawa heredis

[k. 112]

Frater Simon de Crosna ordinis minorum sancti Francisci de licentia sui superioris

¹³⁰ Prezentowany na plebanię w Jasienicy, AAP, AAC, nr 12, k. 108.

¹³¹ Hieronim był początkowo wikariuszem w Dubiecku, potem przeszedł do Mościsk, aby po 1537 roku objąć plebanię w Leżajsku, AAP, AAC, nr 14, k. 97, 159; nr 8, k. 289.

¹³² Wojciech z Brańska, mansjonarz katedralny przemyski (ok. 1533-1535), AAP, AAC, nr 8, k. 367; nr 14, k. 274.